

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ВОЛИНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЛЕСІ УКРАЇНКИ**

Кафедра культурології

На правах рукопису

ДМИТРЕНКО НАЗАР ВАСИЛЬОВИЧ

**ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ МОЛОДШОГО ШКОЛЯРА ЗАСОБАМИ
ХОРЕОГРАФІЇ**

Спеціальність: 034 Культурологія

Освітньо-професійна програма Культурологія

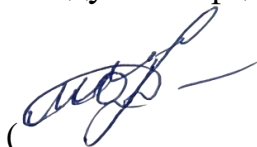
Робота на здобуття другого освітнього рівня Магістр

Науковий керівник:

СОХАЦЬКА ОКСАНА АНАСТАСІВНА,
кандидат педагогічних наук, доцент кафедри
культурології Волинського національного
університету імені Лесі Українки

РЕКОМЕНДОВАНО ДО ЗАХИСТУ

Протокол № 5
засідання кафедри культурології
від 27 листопада 2024 р.
Завідувач кафедри

(підпис) _____) **Москвич О. Д.**
ПІБ

ЛУЦЬК – 2024

АНОТАЦІЯ

«Формування особистості молодшого школяра засобами хореографії» досліджує можливості розвитку особистісних якостей дітей початкового шкільного віку через хореографічну діяльність. У сучасних умовах реформування освіти та зростання уваги до розвитку гармонійної особистості особливого значення набуває питання пошуку нових підходів і методик виховання дітей. Ці методики мають бути спрямовані на розвиток естетичних, моральних і духовних цінностей. Хореографія, як специфічний вид мистецтва, зберігає значний виховний потенціал, здатний не лише формувати художньо-естетичні смаки дітей, але й впливати на формування емоційної культури, самосвідомості, соціальних навичок та навичок взаємодії в колективі. У контексті шкільного виховання хореографія також надає можливість дітям розвивати дисципліну, самоконтроль та здатність до самовираження.

Робота складається з двох основних розділів. Перший розділ присвячено концептуально-теоретичним засадам формування особистості молодшого школяра засобами хореографії. У ньому висвітлено особливості психологічного розвитку дітей молодшого шкільного віку, зокрема їх когнітивні та соціально-емоційні характеристики, які визначають специфіку виховання у цей віковий період. Окремо досліджено чинники, що впливають на формування особистості молодшого школяра в процесі навчання, а також роль хореографії як потужного інструмента естетичного виховання. Зазначено, що хореографічне мистецтво сприяє гармонійному розвитку особистості, активізуючи такі аспекти, як почуття ритму, емоційне сприйняття, просторове мислення і фізичний розвиток. Хореографія також допомагає розвивати естетичний смак, формувати культурні цінності, стимулюючи емоційний розвиток дитини, що є важливим елементом формування позитивної самооцінки. Розглянуто, що хореографія сприяє формуванню навичок самопрезентації, здатності до співпраці з однолітками, а також розвиває комунікативні вміння, необхідні для соціалізації дітей в колективі.

Другий розділ роботи присвячено механізмам формування особистості молодшого школяра засобами хореографічного мистецтва. Розглянуто комплекс педагогічних і культурологічних впливів, що забезпечують успішний розвиток особистісних якостей дітей у процесі занять хореографією. Акцентовано на педагогічних умовах, які необхідні для ефективного використання образно-метафоричних виразів у навчальному процесі, оскільки вони стимулюють інтерес дітей до занять, розвивають їхню творчу уяву та здатність до абстрактного мислення. Виявлено, що такі заняття сприяють формуванню не лише естетичних цінностей, але й моральних якостей, таких як взаємодопомога, підтримка та повага до інших. Хореографія, яка розвиває фізичні й творчі навички, відіграє важливу роль у комплексному розвитку дитини, виховує організованість і самоконтроль, що є необхідними складовими у вихованні цілісної особистості. Розглянуто основні шляхи активізації використання танцю для стимулювання розвитку особистості, а також методи, що сприяють інтеграції різних стилів і технік у навчальний процес. Завдяки цьому заняття хореографією дають змогу дітям знайти власний спосіб вираження емоцій, розвивають пластичність та гнучкість мислення, необхідні для подальшого розвитку в соціальному та освітньому середовищі.

У висновках підсумовано результати дослідження, зазначено позитивні наслідки для особистісного розвитку молодших школярів, що спричиняє хореографічне мистецтво як засіб виховання. Наголошено на перспективних напрямках дослідження, що включають подальше використання хореографії у педагогічній практиці для стимулювання творчого розвитку дітей. Сформульовано рекомендації щодо застосування хореографії як комплексного методу для розвитку культурних, естетичних та соціальних навичок молодших школярів, а також для формування гармонійної та самодостатньої особистості.

Ключові слова: хореографічне мистецтво, особистість, молодші школярі, естетичне виховання, мораль, культурні цінності, розвиток, духовність, виховний процес, навчання.

ABSTRACT

"Formation of the personality of a younger schoolchild through choreography" explores the possibilities of developing the personal qualities of primary school children through choreographic activity. In modern conditions of educational reform and increasing attention to the development of a harmonious personality, the issue of finding new approaches and methods of raising children is of particular importance. These methods should be aimed at the development of aesthetic, moral and spiritual values. Choreography, as a specific form of art, retains significant educational potential, capable not only of forming the artistic and aesthetic tastes of children, but also of influencing the formation of emotional culture, self-awareness, social skills and skills of interaction in a team. In the context of school education, choreography also provides children with the opportunity to develop discipline, self-control and the ability to express themselves.

The work consists of two main sections. The first section is devoted to the conceptual and theoretical principles of forming the personality of a younger schoolchild through choreography. It highlights the features of the psychological development of children of primary school age, in particular their cognitive and socio-emotional characteristics, which determine the specifics of upbringing in this age period. Separately, the factors influencing the formation of the personality of a junior schoolchild in the learning process, as well as the role of choreography as a powerful tool of aesthetic education, are studied. It is noted that choreographic art contributes to the harmonious development of the personality, activating such aspects as a sense of rhythm, emotional perception, spatial thinking and physical development. Choreography also helps to develop aesthetic taste, form cultural values, stimulating the emotional development of the child, which is an important element of the formation of positive self-esteem. It is considered that choreography contributes to the formation of self-presentation skills, the ability to cooperate with peers, and also develops communication skills necessary for the socialization of children in the team. The second section of the work is devoted to the mechanisms of forming the personality of a junior schoolchild

through the means of choreographic art. The complex of pedagogical and cultural influences that ensure the successful development of children's personal qualities in the process of choreography classes is considered. The emphasis is on the pedagogical conditions that are necessary for the effective use of figurative and metaphorical expressions in the educational process, since they stimulate children's interest in classes, develop their creative imagination and ability to abstract thinking. It was found that such classes contribute to the formation of not only aesthetic values, but also moral qualities, such as mutual assistance, support and respect for others. Choreography, which develops physical and creative skills, plays an important role in the comprehensive development of a child, fosters organization and self-control, which are necessary components in the upbringing of a holistic personality. The main ways of activating the use of dance to stimulate personal development, as well as methods that contribute to the integration of various styles and techniques into the educational process, are considered. Thanks to this, choreography classes allow children to find their own way of expressing emotions, develop plasticity and flexibility of thinking, necessary for further development in the social and educational environment.

The conclusions summarize the results of the study, indicate the positive consequences for the personal development of younger schoolchildren, which choreographic art as a means of education has. Promising areas of research are emphasized, including the further use of choreography in pedagogical practice to stimulate the creative development of children. Recommendations are formulated for the use of choreography as a comprehensive method for the development of cultural, aesthetic and social skills of younger schoolchildren, as well as for the formation of a harmonious and self-sufficient personality.

Keywords: choreographic art, personality, younger schoolchildren, aesthetic education, morality, cultural values, development, spirituality, educational process, learning.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. КОНЦЕПТУАЛЬНО-ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ ДИТИНИ (МОЛОДШОГО ШКОЛЯРА) ЗАСОБАМИ ХОРЕОГРАФІЇ.....	7
1.1. Особливості формування особистості молодшого школяра.....	7
1.2. Хореографічне мистецтво як чинник естетичного виховання підростаючого покоління.....	13
1.3. Роль і значення хореографії у процесі становлення і розвитку молодшого школяра.....	26
РОЗДІЛ 2. МЕХАНІЗМИ ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ МОЛОДШОГО ШКОЛЯРА ЗАСОБАМИ ХОРЕОГРАФІЧНОГО МИСТЕЦТВА.....	35
2.1. Системи педагогічно-культурологічних впливів на формування особистості дитини.....	35
2.2. Педагогічні умови ефективного застосування образно-метафоричних виразів на уроках хореографії.....	41
2.3. Основні шляхи активізації використання танцю у процесі розвитку особистості молодшого школяра.....	48
ВИСНОВКИ.....	61
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	64
ДОДАТКИ.....	69

ВСТУП

Актуальність дослідження зумовлена необхідністю пошуку нових ефективних методів виховання та навчання молодших школярів, які сприяють їхньому гармонійному розвитку, формуванню естетичних цінностей та соціальних навичок. Хореографічне мистецтво є потужним засобом, який може забезпечити цей розвиток, але для цього потрібне глибоке наукове дослідження та впровадження ефективних методик його використання в освітньому процесі.

Формування особистості дитини в молодшому шкільному віці є важливим етапом, який закладає основи для подальшого розвитку та самореалізації особистості. У цей період дитина активно засвоює соціальні норми, моральні принципи, розвиває свої інтелектуальні та творчі здібності. Останнім часом у суспільстві відбуваються значні зміни, які стосуються усіх аспектів життя, включаючи освіту. У зв'язку з цим, важливо дослідити нові підходи та методи, які сприяють гармонійному розвитку дитини, зокрема засоби хореографії.

Хореографічне мистецтво, як одна з форм естетичного виховання, має великий потенціал для всебічного розвитку дітей. У процесі занять хореографією діти не лише оволодівають мистецтвом танцю, але й розвивають координацію рухів, гнучкість, витривалість, формують правильну поставу, що є важливим для їхнього фізичного розвитку. Крім того, хореографія сприяє розвитку емоційного інтелекту, допомагає дітям виражати свої емоції через рухи, розуміти емоційний стан інших, що є важливим для формування емпатії та соціальних навичок.

Значення хореографії для розвитку особистості дитини підкреслюється в працях багатьох дослідників та педагогів. Вони відзначають, що заняття хореографією сприяють розвитку творчих здібностей, формують естетичний смак, виховують почуття прекрасного. Також, хореографія допомагає дітям подолати

сором'язливість, невпевненість у собі, розвиває комунікативні навички, що є важливим для їхньої соціалізації.

Видатні хореографи зробили значний внесок у розвиток танцю як педагогічного інструменту. Так, Айседора Дункан, одна з піонерів модерн-танцю, підкреслювала важливість природних рухів, що сприяють формуванню вільної та креативної особистості. Її підходи можуть бути використані в процесі виховання молодших школярів, адже вони акцентують увагу на розвитку індивідуальності через рух.

Марта Грем, відома своєю методикою емоційної виразності в танці, робила акцент на розвитку внутрішнього світу дитини через експресію. Її ідеї корисні для формування емоційної сфери школярів, що особливо важливо в процесі соціалізації.

Ступінь розробки досліджуваної теми. Цікавими в контексті нашого дослідження є праці щодо історії становлення хореографічної освіти. Це дослідження Андрошук Л. М. [1], Бурля О. А. [5], Благова Т. О. [9]. Також заслуговує уваги науковий доробок О. Бурлі, де розроблено й експериментально апробовано концептуальну теоретичну модель формування педагогічної майстерності керівника дитячого хореографічного об'єднання та вивчено умови ефективної реалізації цієї майстерності, визначено пріоритетні напрямки підготовки керівників дитячих хореографічних об'єднань [2]. Проблемам естетичного виховання учнів початкових класів у процесі хореографічної діяльності присвячено дослідження Попика О. [26].

Метою магістерської роботи є дослідження концептуальних та теоретичних засад формування особистості молодшого школяра засобами хореографічного мистецтва та виявлення механізмів ефективного впливу хореографії на розвиток дітей цього віку.

Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити такі **завдання**:

1. Проаналізувати особливості формування особистості молодшого школяра.

2. Дослідити роль і значення хореографії у процесі становлення і розвитку молодших школярів.
3. Вивчити педагогічні умови ефективного застосування хореографічних методів у навчально-виховному процесі.
4. Визначити основні шляхи активізації використання танцю у процесі розвитку особистості молодшого школяра.

Об'єктом дослідження є процес формування особистості молодшого школяра.

Предметом дослідження є засоби хореографічного мистецтва у формуванні особистості молодшого школяра.

Методи дослідження. У процесі дослідження застосовувалися такі методи: теоретичний аналіз літератури з проблеми дослідження, спостереження, педагогічний експеримент, опитування та інтерв'ювання, методи математичної статистики для обробки результатів дослідження.

Наукова новизна дослідження полягає у комплексному підході до вивчення впливу хореографічного мистецтва на процес формування особистості молодшого школяра. Вперше проведено системний аналіз педагогічних умов та механізмів, які сприяють ефективній інтеграції хореографії в навчально-виховний процес початкової школи.

Практичне значення роботи. Практичне значення роботи полягає в розробці рекомендацій щодо використання хореографічного мистецтва у виховному процесі молодших школярів. Результати дослідження можуть бути використані педагогами, вихователями та методистами для підвищення ефективності навчально-виховної роботи.

Апробація результатів: Основні положення, висновки та результати дослідження доповідали сьогодні на VIII Міжнародній науково-практичній конференції молодих учених, студентів та аспірантів "Актуальні проблеми розвитку природничих та гуманітарних наук" (14 листопада 2024 року)

у співавторстві Дмитренко Н., Сохацька О. "Система педагогічно-культурологічних впливів на формування особистості молодшого школяра"// Луцьк. 2024.С. 466 - 469.

Обсяг та структура роботи. Магістерська робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків.

РОЗДІЛ 1

КОНЦЕПТУАЛЬНО-ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ ДИТИНИ (МОЛОДШОГО ШКОЛЯРА) ЗАСОБАМИ ХОРЕОГРАФІЇ

1.1. Особливості формування особистості молодшого школяра

Формування особистості дитини в молодшому шкільному віці є складним і багатогранним процесом, який визначає майбутній розвиток і соціалізацію індивіда. Молодший шкільний вік охоплює період від 6 до 10 років і характеризується значними змінами в психофізіологічному, соціальному та емоційному розвитку дитини. Цей період є вирішальним для закладання основ майбутньої особистості, оскільки саме тоді відбувається інтенсивне формування когнітивних, моральних, емоційних та соціальних навичок, які впливають на подальше життя дитини.

Молодший шкільний вік називають вершиною дитинства. Зазвичай, з ростом дитячого організму відбуваються якісні зміни й у психіці дитини, ускладнюється система її соціальних зв'язків, мотивів. Але найголовнішою подією цього вікового періоду є безперечно зміна соціального статусу – вступ дитини до школи [1].

На шляху свого становлення як особистість дитина проходить кілька етапів психічного і фізичного розвитку, що створюють передумови формування і виховання у неї різних якостей і властивостей, розвиток здібностей і інтересів, до яких вона є найбільш сприйнятливою. Такий підхід у вихованні значно полегшує взаєморозуміння батьків і дітей, полегшує дитині навчання та засвоєння навичок, сприяє досягнення у навчанні найкращих результатів і стимулює до подальшого саморозвитку.

Дослідники проблем дітей молодшого шкільного віку І. Агафонова, О. Никоненко стверджують, що зміна соціальної ролі дитини, поява нових обов'язків позначається на її стосунках з однолітками, вчителями, батьками, так як учні по-різному реагують на початок шкільного навчання, тому успішність їх пристосування до нового соціального статусу суттєво залежить від діяльності учителя початкових класів та підтримуючого ставлення батьків. За сприятливих умов початку навчання дитини у школі в її психіці формується перше психічне новоутворення віку – внутрішня позиція школяра, що є показником успішної адаптації до умов шкільного навчання. Внутрішня позиція школяра – сформоване загальне позитивне ставлення дитини до шкільного навчання, її готовність до виконання вимог педагога, визнання його авторитету.

Дослідження О. Скрипченко, Л. Долинської, З. Огороднійчук, І. Булах, Т. Зелінської підтверджують, що у молодших школярів в результаті засвоєння ними соціального досвіду виникають специфічні новоутворення, що стають основою подальшого морального розвитку дитини. Базою такого соціального досвіду є гуманістичні норми та принципи, що є загальноприйнятими у суспільстві і покладені в його існування [2].

Таблиця 1.1.

Особливості формування особистості молодшого школяра

Вік	Психологічні новоутворення	Характеристика
6-7 років	Навчальна діяльність: Виникає внутрішня позиція школяра. Формується навчальна мотивація. Розвивається довільність психічних процесів. Зростає роль інтелектуальних компонентів у структурі особистості.	Діти стають більш організованими, відповідальними, посидючість зростає. Вони прагнуть до успіху в навчанні, їм подобається отримувати нові знання.

Продовження таблиці 1.1.

7-8 років	Пізнавальна сфера: Розвивається логічне мислення. Зростають можливості аналізу та синтезу інформації. Удосконалюється пам'ять та увага. Формується уява.	Діти краще розуміють причинно-наслідкові зв'язки, вчаться робити узагальнення та висновки. Їм подобається вирішувати задачі, головоломки, міркувати.
8-9 років	Емоційно-вольова сфера: Емоції стають більш стійкими та врівноваженими. Розвивається емоційна саморегуляція. Формується воля. Зростає самостійність та ініціативність.	Діти краще володіють своїми емоціями, вміють стримувати імпульси. Вони стають більш організованими, відповідальними, впевненими у своїх силах.
9-10 років	Соціальна сфера: Активно розвивається спілкування з однолітками. Формується шкільний колектив. Виникають дружні стосунки. Розвивається самооцінка.	Діти проводять багато часу з однолітками, грають разом, діляться секретами. Вони вчаться співпрацювати, домовлятися, допомагати один одному.
10-11 років	Особистість: Сформовується стійка система цінностей. Виникає внутрішня моральна регуляція поведінки. Розвивається самосвідомість. Формується характер.	Діти мають чітке уявлення про те, що добре, а що погано. Вони прагнуть дотримуватися правил, вчитися на своїх помилках. Їм важливо, щоб їх поважали та цінували.

Джерело: розраховано за даними [1]

Психологічні особливості молодших школярів включають високий рівень емоційності та чутливості до соціального оточення. Діти цього віку активно досліджують навколишній світ, мають велику потребу у визнанні та підтримці з боку дорослих. Вони схильні до частих змін настрою, швидко реагують на позитивні та негативні стимули. Важливим аспектом психологічного розвитку є формування самооцінки та впевненості у собі, що впливає на їхню подальшу адаптацію в соціумі та академічну успішність. У цьому контексті педагогічна підтримка і створення позитивного емоційного середовища є надзвичайно важливими для гармонійного розвитку дитини.

Соціальні особливості молодшого шкільного віку полягають у посиленій взаємодії з однолітками та дорослими. У школі діти набувають досвіду співпраці, вчать розуміти і приймати правила поведінки, які диктує соціум. У цей період формується здатність до емпатії, співпереживання, толерантності. Важливу роль відіграють групові заняття, які сприяють розвитку комунікативних навичок, вмінню працювати в команді, розв'язувати конфлікти. Педагоги та батьки повинні активно підтримувати розвиток цих соціальних навичок, сприяти формуванню моральних цінностей і принципів [3].

Когнітивний розвиток молодших школярів характеризується переходом від конкретно-образного до абстрактного мислення. Діти починають розуміти більш складні логічні зв'язки, вчать аналізувати, робити висновки, узагальнювати інформацію. Навчальний процес повинен бути організований таким чином, щоб стимулювати когнітивний розвиток, заохочувати дітей до критичного мислення, самостійного вирішення проблем. Важливо враховувати, що кожна дитина має свій власний темп розвитку, і завдання педагога - створити умови, які б відповідали індивідуальним особливостям кожної дитини.

Фізичний розвиток у молодшому шкільному віці відзначається швидким зростанням та розвитком організму. Діти цього віку мають високу потребу у фізичній активності, яка сприяє зміцненню здоров'я, розвитку координації рухів, гнучкості, витривалості. Фізичний розвиток тісно пов'язаний з емоційним і когнітивним розвитком, оскільки заняття фізичними вправами сприяють підвищенню настрою, зниженню рівня стресу, покращенню концентрації уваги. Заняття хореографією, зокрема, є ефективним засобом фізичного розвитку, оскільки поєднують у собі елементи спорту та мистецтва, сприяють гармонійному розвитку тіла та духу.

Важливим аспектом у формуванні особистості молодших школярів є виховання моральних і етичних цінностей. У цьому віці діти активно засвоюють норми поведінки, які диктує суспільство, вчать розрізняти добро і зло,

справедливість і несправедливість. Педагоги і батьки повинні бути прикладом для наслідування, демонструвати високі моральні принципи, сприяти формуванню у дітей відповідальності, чесності, справедливості [4].

Хореографічне мистецтво як один із засобів виховання має великий потенціал для всебічного розвитку дітей. Заняття хореографією сприяють розвитку фізичних якостей, формують естетичний смак, виховують почуття прекрасного. Через танець діти можуть виражати свої емоції, розвивати емоційний інтелект, навчатися розуміти і інтерпретувати емоційні стани інших людей. Це сприяє формуванню емпатії, здатності до співпереживання, що є важливими соціальними навичками.

Крім того, заняття хореографією розвивають творчі здібності дітей, стимулюють уяву, креативне мислення, здатність до самовираження. Вони вчаться працювати в команді, дотримуватися дисципліни, ставити і досягати мети. Важливим аспектом є також виховання через хореографію моральних і етичних цінностей, таких як повага до інших, відповідальність, співпраця [5].

Ефективність використання хореографії для формування особистості молодшого школяра значною мірою залежить від дотримання певних педагогічних умов. Перш за все, це компетентність педагога, який повинен володіти не лише професійними знаннями і навичками, але й бути чутливим до емоційного стану дітей, створювати позитивну атмосферу на заняттях, мотивувати дітей до творчої діяльності. Важливо, щоб педагог умів знайти підхід до кожної дитини, враховував її індивідуальні особливості, здібності, інтереси, темп розвитку.

Індивідуальний підхід до навчання і виховання є важливим аспектом у роботі з молодшими школярами. Кожна дитина є унікальною, має свої потреби, інтереси, здібності, і завдання педагога - створити умови, які б сприяли розкриттю потенціалу кожної дитини, її гармонійному розвитку. Для цього важливо

враховувати індивідуальні особливості дітей, адаптувати навчальні програми до їхніх потреб, забезпечувати диференційований підхід до навчання.

Інтеграція хореографії з іншими видами мистецтва і навчальними дисциплінами сприяє всебічному розвитку дітей, збагачує їхній досвід, розширює можливості для самовираження. Використання музики, театральних елементів, образотворчого мистецтва у заняттях хореографією дозволяє створити комплексний підхід до розвитку дітей, стимулює їхню творчість, уяву, критичне мислення.

Регулярність і систематичність занять хореографією є ключовими для досягнення позитивних результатів. Важливо створити системну програму навчання, яка б враховувала вікові особливості дітей, забезпечувала поступовий розвиток їхніх навичок і вмінь. Систематичність занять дозволяє створити сталі навички, сприяє формуванню дисципліни, відповідальності, самоконтролю.

Забезпечення позитивної мотивації до занять хореографією є важливим аспектом педагогічної роботи. Діти повинні відчувати радість від процесу навчання, мати можливість реалізувати свої творчі здібності, отримувати підтримку і визнання з боку педагога та однолітків. Позитивна мотивація сприяє формуванню стійкого інтересу до занять, підвищує самооцінку, впевненість у собі [6].

Для кращого розуміння процесу формування особистості молодшого школяра засобами хореографії, подамо ці аспекти у таблиці 1.2.

Таблиця 1.2. Процес формування особистості молодшого школяра засобами хореографії

Аспект розвитку	Основні характеристики	Роль хореографії
Психологічний	Високий рівень емоційності, потреба у визнанні	Вироблення самооцінки, вираження емоцій

Продовження таблиці 1.2.

Соціальний	Взаємодія з однолітками, емпатія, толерантність	Розвиток комунікативних навичок, співпраця
Когнітивний	Перехід до абстрактного мислення, критичне мислення	Стимуляція уяви, творчості, аналітичних здібностей
Фізичний	Швидкий ріст, потреба у фізичній активності	Розвиток координації, витривалості, гнучкості
Моральний	Засвоєння норм поведінки, розвиток моральних цінностей	Формування відповідальності, чесності, співпереживання

Джерело: розраховано за даними [2]

Таким чином, формування особистості молодшого школяра засобами хореографії є важливим і багатограним процесом, який вимагає комплексного підходу і врахування індивідуальних особливостей кожної дитини. Хореографічне мистецтво має великий потенціал для всебічного розвитку дітей, сприяє формуванню фізичних, емоційних, соціальних та когнітивних навичок, що є основою для гармонійного розвитку особистості.

1.2. Хореографічне мистецтво як чинник естетичного виховання підростаючого покоління

Розвиток української народної хореографії можна віднести завдяки зусиллям Василя Михайловича Верховинця, який віддав свою творчу енергію вихованню підростаючого покоління засобами пісні і танцю. Верховинець твердо вірив, що передача суспільно-історичного досвіду, духовних цінностей, патріотичних почуттів українського народу може здійснюватися через фольклор молоді,

виховання почуття національної самосвідомості та гідності. За словами Верховинця, народний танець був цінним інструментом у вивченні хореографії, а особливу увагу він надав українському танцю як невід'ємній складовій навчальної діяльності.

Погляди В. М. Верховинця сформувалися концепціями національного усвідомлення, що набули поширення в середовищі інтелігенції в XIX ст. Ці ідеї ґрунтувалися на поняттях етнічної ідентичності, спільної мови та культури. В. М. Верховинець відіграв вирішальну роль у розвитку української хореографії, проклавши шлях до її широкого визнання та визнання [7].

В. М. Верховинець взявся за збір і впорядкування матеріалів, пов'язаних з народним хореографічним мистецтвом, а також заглибився в теоретичну роботу в галузі хореографії в Україні. Усвідомлюючи важливість залучення широкої громадськості до автентичного народного мистецтва, В. М. Верховинець вважав за необхідне створити міцну теоретико-педагогічну базу для розвитку української хореографії. Це призвело до створення основоположної наукової праці «Теорія українського народного танцю» (1919), яка стала першим в Україні виданням для систематичного категоризування та узагальнення творчих здобутків українського народу в галузі танцю.

У своїй праці «Теорія українського народного танцю» В. М. Верховинець окреслює завдання дати можливість підростаючому поколінню, зокрема студентству, не тільки цінувати, а й активно займатися «своїм танцем» протягом усього життя. У цій книзі представлено інноваційний підхід до навчання українського танцю за принципом «від простого до складного». Верховинець встановлює зв'язок між музикою і танцем, поділяючи танці на дві групи: ті, що виконуються під пісні, і ті, що супроводжуються музикою. Однак деякі танці плавно поєднують обидва елементи, починаючи з пісні та переходячи під музику. Автор підкреслює, що і пісня, і музика є основними провідниками хореографії, диктуючи ритм танцю.

Творець методики запису танців В.М. Верховинця, відомий не лише в Україні, а й у багатьох інших народів. Технології, розроблені Верховинцем, зручні та ефективні. Донині як аматори, так і знавці продовжують спиратися на книгу Верховинця, яка дає безліч безцінних порад щодо збирання та категоризації фольклорного матеріалу.

Підручник займає чільне місце серед наукових праць у галузі українського народного танцювального мистецтва з теоретичних позицій. На практичному рівні ця книга дає фахівцям широкий простір для творчого самовираження, оскільки дозволяє стилізувати різні українські варіації за допомогою танцювальних рухів і комбінацій, які містяться на її сторінках. Це можна зробити, не відступаючи від усталених канонів, притаманних автентичній народній хореографії. В. М. Верховинець активно залучав підростаюче покоління до плекання національної культури, прагнучи до всебічного розвитку особистості кожної дитини. Для цього він включив ігри, які включали елементи пісні, хореографії та драматичного мистецтва [8].

Займаючись активною педагогічною діяльністю, Василь Михайлович взявся за створення книжки для дітей «Весна», яка побачила світ у Харкові 1925 р. Натхнення зібрати збірку дитячих ігор та пісень виникло під час його роботи вихователем у народних школах с. Галичина.

Вагомим внеском в українську народну хореографію є включення, окрім тих, які виконують дорослі, комбінацій і рухів, які можуть засвоїти діти.

На В. М. Верховинця випала місія прищепити свідомості підростаючого покоління сутність української національної культури. На його переконання, через фольклор молодь може сприймати соціальні та історичні знання, а також духовні цінності українського народу. На його переконання, виховання почуття національної самосвідомості та гідності збагачує молодь.

Визнаючи значення народного танцю та його роль у збереженні автентичного народного мистецтва, а також внесок у розвиток національної

молодіжної культури, В.М. Верховинець взявся за збір, аналіз і систематизацію безцінного етнографічного матеріалу. У цьому прагненні він ретельно задокументував і надав словесні пояснення до фундаментальних компонентів українського народного танцю, до яких належать зальотний рух, хід, розмах, коса, стрибок, штукатурка, бігунок, молоток, човганець і бризкальник.

У книзі «Жива душа народу» І. Книш відзначає вражаючі ораторські здібності В. М. Верховинця. За словами Книша, професор Михайло Верховинець захопив слухачів захоплюючою розповіддю про історичне значення та естетичну красу українських народних танців. Він без особливих зусиль продемонстрував основні кроки, включаючи витончену ходьбу, повітряний стрибок, тонке просування вперед і потужний випад. Своім яскравим описом він зумів передати образи витонченості, привабливості та запалу, які визначають український народний танець. Студенти швидко зрозуміли, що професор Костів-Верховинець був не просто вченим і хореографом, а й вправним танцівником, який глибоко розумів українську народну музику [9]. Його здатність інтерпретувати та відтворювати ці традиційні шедеври була справді винятковою. В результаті учні з нетерпінням чекали кожного заняття з улюбленим викладачем танців.

Видатний педагог своєї епохи В. М. Верховинець відіграв значну роль у сприянні всебічному зростанню своїх учнів, передаючи та впроваджуючи багату спадщину шедеврів української літератури. Студенти невимушено засвоювали тему, а лектор вкладав душу та душу в кожне заняття. Демонструючи кожну вправу, він прискіпливо відпрацьовував жести, рухи, міміку різних танців. Цей захоплюючий підхід до подачі матеріалу захопив молодих студентів, що призвело до живих, приємних і плідних лекцій.

В. М. Верховинця своїми зусиллями виховував почуття гордості за наш традиційний танець. Його бачення полягало в тому, щоб використати мистецтво танцю як засіб розпалити пристрасть до України та плекати колективне українське мислення серед молоді.

В. Верховинець глибоко любив танець, зокрема народний сольний і фігурний, а також хороводи. Він вважав, що ці танці володіють унікальною красою та мовою, яка завжди була освіжаючою, новою та чудовою. Вони мали силу наповнювати душу естетичною насолодою, як і будь-який інший вид народного мистецтва. Навпаки, він вважав інші форми танцю, які він вважав розпливчастими та штучними, виснажливими та незрозумілими для більшості людей [10].

Значення «Веснянки» виходить за межі її внеску в музично-танцювальне виховання дітей. Вміщені твори відіграли вирішальну роль у збереженні окремих елементів народної творчості, які зазнали трансформації за радянських часів. Певним чином це збереження віддзеркалювало процеси, які відбувалися з давніми обрядами, коли було введено християнство. Як зазначав М. Грушевський, перенесення цих обрядів в ігри підлітків допомогло вберегти їх від впливу церкви та адміністрації, які майже викоринили свята та обряди старшої молоді.

За словами Василя Миколайовича Верховинця, саме виконання рухів не є танцем. Для кожного руху важливо мати душу, резонувати мелодійністю. Тільки тоді руки, ноги і голова гармонійно співатимуть разом. Ключ полягає у встановленні невід'ємного зв'язку між рухами та внутрішніми емоціями, які вони прагнуть передати.

Фізичний розвиток дитини був першочерговою увагою вчителя, який приділяв значну увагу вправам, які сприяли цьому росту. Педагог зауважив, що залучення до руху в ритмі пісні допомогло дитині звикнути до танцю. Так само особливу увагу вчений приділяв впровадженню українських ігор та забав у свою творчість. В основу хореографічної діяльності В. Верховинця покладено такі принципи [11]: Під час гри діти легко сприймають, сприймають і запам'ятовують інформацію. Крім того, ігри виховують комунікабельність, виховують дружні та теплі стосунки між дітьми. Крім того, залучення до ігор та цікавих занять значно підвищує продуктивність дітей і розкриває їхній творчий потенціал. Ці

розважальні заняття також сприяють співпраці та командній роботі, сприяючи комунікабельності дітей. Крім того, ігри сприяють розвитку естетичних та фізичних здібностей дітей, а також виховують почуття патріотизму через вивчення українських танцювальних традицій. Значення гри для всебічного розвитку тіла, розуму, індивідуальних задатків дитини підкреслював видатний учений В. Верховинець. Вчений рекомендував використовувати різноманітні ігрові форми: ігри в колу, сценічні ігри, ігри з пісенькою. Примітно, що В. Верховинець наголошував на значенні ігор-колів, замкнених і відкритих, одиночних чи складених кілець, оскільки вони об'єднують і захоплюють усіх дітей своєю гармонійною і завершеною структурою. Крім того, В. Верховинець наголосив на важливості узгодження ігор з віковими особливостями. Особливості дітей, стверджуючи, що складність ігор повинна зростати в міру дорослішання дитини. У системно-науковій добірці під назвою «Весна» викладач представляє безліч українських ігор як потенційних засобів розвитку хореографічної освіти дітей. При цьому наголошується на значенні музичного супроводу, оскільки він безпосередньо впливає на ритм гри. Педагог-хореограф твердо вірив у невід'ємну цінність ритмічних ігор, оскільки вони володіють дивовижною здатністю об'єднувати дітей і перетворювати гру на глибоку вправу у співпраці.

Значення ритмічних ігор неможливо переоцінити. Ці ігри відіграють вирішальну роль у навчанні дітей здатності відчувати один одного, скоординовано рухатися та точно виконувати танцювальні вправи. Ці навички необхідні для масштабних хореографічних постановок, оскільки синхронізація має величезне значення.

Прийоми, які використовує В. Верховинець у сфері танцювального виховання, набули значного поширення в сучасній педагогіці. Ці методи слугують засобом ознайомлення підростаючого покоління з багатим надбанням української культури, виховання в них глибокого поцінування естетичних аспектів національної самосвідомості.

Верховинець розробив методику виховання музичного розвитку дітей шляхом використання ігор, пісень, хореографії. Співпрацюючи з педагогами, психологами, художниками, такими як С. Русов, М. Стельмахович, він усвідомлював важливість виховання у дітей почуття естетики змалечку, використання різноманітних форм мистецтва та літератури в оточенні. Цей підхід мав на меті створити середовище, сприятливе для розвитку мистецьких талантів не лише для тих, хто має природні обдарування, але й для тих, хто має невикористаний потенціал [12].

Викладач-методист В. Верховинець встановила зв'язок музики з ритмом, розробила унікальний підхід до естетичного виховання дошкільників. Цей підхід був спрямований на залучення дітей до ігор, сприяння розвитку їхніх здібностей та емоцій. В. Верховинець виступав за комплексний вплив різноманітних видів мистецтва на естетичний розвиток дітей, знаходячи підтримку в таких однодумців, як В. Авраменко, В. Сухомлинський, С. Русова та ін.

Найяскравіше сутність творчої уяви виявляється в хореографічному мистецтві. У наш час існує безліч хореографічних спільнот, які пропонують платформу для розвитку уяви та навичок. Через повторення рухів, виконання завдань, імпровізацію на певні теми діти не тільки знаходять щастя, але й розвивають свої естетичні почуття. Цей процес сприяє розвитку творчої уяви та заохочує до самостійного навчання. Участь в іграх допомагає звільнити дітей, надаючи живості та емоційної сприйнятливості навчальному матеріалу, тим самим даючи їм змогу розпочати власні пошуки знань.

Через акт гри діти передають своє унікальне бачення світу, зрештою формуючи своє розуміння світу, виховуючи моральні та естетичні поняття та емоції, виховуючи глибоку вдячність своїй батьківщині, її історії, національних героїв і культурних звичаїв.

Концепцію інтеграції елементів музики, танцю, театру в освітній процес для виховання та розвитку творчих талантів підрастаючого покоління засобами

українського мистецтва вперше запровадив і втілює у життя В. Верховинець у творі «Весна». Такий підхід сприяє розвитку та вираженню мистецьких здібностей студентів шляхом включення елементів традиційної музики, хореографії, літератури та драми в їхній навчальний досвід [13].

Під час гри створюється сприятливе середовище для підтримки повноцінного психологічного стану дітей. Крім того, це сприяє розвитку концентрації уваги та покращенню пам'яті. Також він відіграє життєво важливу роль у сприянні розвитку мови, пізнання та інтелектуальних здібностей. Швидке і точне виконання рухів, особливо під музичний супровід, виховує у дітей почуття естетики. Крім того, вони набувають здатності оцінювати елегантність хореографії.

За допомогою ігор культивуються різноманітні особисті якості, зокрема почуття національної та громадянської ідентичності, самосвідомість, патріотизм, співчуття, милосердя, доброзичливість, порядність, справедливість, правдивість, сумлінність, відповідальність, демократизм, ініціативність, толерантність, комунікабельність, волелюбність, гідність, працьовитість, допитливість, принциповість, чесність, порядність тощо. Ігри служать майданчиком для виявлення рис характеру, вольових якостей, ідейних устремлінь і моральних переконань. У своїй сукупності ці елементи формують поведінку дитини, її сприйняття навколишнього світу та оцінку всього прекрасного [14].

Значну роль у документуванні та аналізі українських танців відіграв відомий знавець українського народного танцю Андрій Гуменюк. Як відданий дослідник хореографічного народного мистецтва Гуменюк розпочав свою діяльність у 1850-х роках в Інституті фольклору та етнографії АН УРСР. Протягом своєї кар'єри він багато подорожував Україною, ретельно документував і публікував численні народні пісні, інструментальні композиції та понад сотню зразків українських танців з різних регіонів, зокрема Києва, Чернігова, Черкаси, Полтава, Хмельницький, Чернівці та ін.

1955 рік ознаменований виходом першої в Україні збірки танцювальних та інструментальних мелодій А. Гуменюка «Українські народні танці». Ця публікація містить різноманітну народну танцювальну музику, упорядковану в різні жанри, такі як хороводи, побутові танці та сюжетні танці. Збірка пропонує систематичне та тематичне угруповання танців, що охоплює широкий спектр стилів, зокрема гопак, козаки, тропакі, метелиці, коломийки, гуцулки, верховини та польки. Крім того, він включає різні танці, орієнтовані на розповідь. Новаторська творчість А. Гуменюка стала основою для створення повної антології хореографічних композицій, скрупульозно зібраних з усіх куточків України.

У 1962 році у видавництві «Наукова думка» вийшло перше видання книги «Українські народні танці», яка стала знаковою подією в українському культурному ландшафті та мала глибокий вплив на майбутні покоління хореографів. Це видання стало можливим завдяки широкій дослідницькій діяльності та збиранню цінного матеріалу, здійсненого А. Гуменюком. Робота отримала високу оцінку фахівців у галузі хореографії [15]. Проте як українські, так і зарубіжні спеціалісти надали відгуки, які включали пропозиції та побажання доповнити книгу новими танцювальними прикладами, окремими рухами, комбінаціями та впровадити нову термінологію, зокрема, фундаментальну для української народної хореографічної лексики, розробленої Василем Верховинцем.

Таблиця 1.3. Хореографічне мистецтво як чинник естетичного виховання підростаючого покоління

Аспект	Опис
Вплив хореографії на естетичний розвиток	<p>* Розвиток естетичних почуттів: Хореографія сприяє розвитку здатності сприймати та переживати красу танцювальних рухів, музики, костюмів та декорацій.</p> <p>* Формування естетичних знань: Заняття хореографією знайомлять дітей з різними стилями танцю, музичними жанрами та культурними традиціями.</p> <p>* Виховання естетичних смаків: Хореографія допомагає дітям відрізнити прекрасне від потворного, формувати власні естетичні уподобання.</p> <p>* Розвиток творчих здібностей: Хореографія стимулює творчу уяву, креативність та самовираження дітей.</p>
Завдання естетичного виховання засобами хореографії	<p>* Виховання любові до танцювального мистецтва: Зацікавити дітей світом танцю, розкрити його красу та виразність. * Формування естетичних потреб: Викликати у дітей потребу в спілкуванні з хореографічним мистецтвом, прагнення до самовдосконалення в танці. * Розвиток естетичного сприйняття: Навчити дітей розуміти та цінувати красу танцювальних рухів, музики, костюмів та декорацій. * Виховання естетичних почуттів: Збагатити емоційний світ дітей, навчити їх переживати красу танцю.</p>

Продовження таблиці 1.3.

<p>Методи та форми естетичного виховання засобами хореографії</p>	<p>* Практичні заняття: Найефективніший метод естетичного виховання засобами хореографії. Під час занять діти навчаються танцювальних рухів, вивчають хореографічні твори, розвивають свої фізичні та творчі здібності. *</p> <p>Відвідування вистав та концертів: Знайомство з кращими зразками хореографічного мистецтва збагачує естетичний досвід дітей, формує їх естетичні смаки. *</p> <p>Бесіди та лекції: Розповіді про історію танцю, різні стилі та жанри хореографії, життя та творчість видатних хореографів та танцюристів розширюють естетичні знання дітей. *</p> <p>Читання книг та статей про хореографію: Самостійне вивчення літератури про хореографічне мистецтво сприяє поглибленню естетичних знань та формуванню власних думок та оцінок. *</p> <p>Використання наочних посібників: Перегляд відеозаписів танцювальних вистав, фотографій та репродукцій картин на теми хореографії збагачує естетичні враження дітей.</p>
<p>Умови успішного естетичного виховання засобами хореографії</p>	<p>* Високий професіоналізм педагогів: Викладачі хореографії повинні мати не лише високий рівень танцювальної майстерності, але й володіти методикою естетичного виховання. *</p> <p>Сприятливе естетичне середовище: Для естетичного виховання дітей важливе значення має естетичне оформлення хореографічного залу, підбір музики, костюмів та декорацій. *</p> <p>Співпраця з батьками: Важливо, щоб батьки підтримували інтере</p>

Джерело: розраховано за даними [25]

Хореографічне мистецтво сприяє формуванню у дітей художнього смаку, здатності розрізняти прекрасне і потворне, високе і низьке в мистецтві та житті. Заняття танцями допомагають розвинути почуття стилю, естетичної міри, уміння оцінювати художні твори. Під час навчання хореографії діти знайомляться з різними танцювальними стилями і напрямками, вивчають історію і теорію танцю, аналізують хореографічні постановки, що сприяє розширенню їхнього культурного кругозору і формуванню естетичних уподобань [17].

Хореографія також сприяє розвитку в дітей творчих здібностей, креативного мислення, фантазії. Діти вчаться створювати власні танцювальні композиції, експериментувати з рухами, шукати нові виразні засоби. Це стимулює їхню уяву, розвиває здатність до художнього осмислення дійсності, формує навички самовираження через мистецтво.

Емоційний розвиток є важливою складовою формування особистості, і хореографія відіграє в цьому процесі значну роль. Через танець діти вчаться розуміти і виражати свої емоції, що сприяє їхньому емоційному збагаченню. Вони стають більш чутливими до емоційних станів інших людей, розвивають емпатію, здатність до співпереживання. Це допомагає їм краще розуміти і оцінювати емоційні аспекти художніх творів, сприяє формуванню емоційної культури.

Хореографія також сприяє емоційному розвантаженню, зняттю стресу, підвищенню настрою. Танцювальні рухи допомагають дітям виразити накопичені емоції, зняти напруження, відчувати радість і задоволення від творчого процесу. Це сприяє їхньому психологічному комфорту, підвищує мотивацію до навчання і розвитку.

Хореографія сприяє соціалізації дітей, їхньому інтегруванню в колектив, розвитку комунікативних навичок. Заняття танцями вимагають співпраці, взаєморозуміння, дотримання певних правил і норм поведінки. Діти вчаться працювати в команді, підтримувати один одного, спільно вирішувати завдання, що сприяє формуванню соціальної відповідальності і колективізму.

Крім того, хореографія сприяє ознайомленню дітей з культурними традиціями і звичаями різних народів, формує повагу до культурного різноманіття. Під час навчання різним танцювальним стилям і напрямкам діти дізнаються про історію і культуру різних країн, що сприяє їхньому культурному збагаченню і розширенню світогляду [18].

Для досягнення позитивних результатів у естетичному вихованні дітей за допомогою хореографії необхідно дотримуватися певних педагогічних умов:

1. Компетентність педагога: Вчитель хореографії повинен мати високий рівень професійної підготовки, володіти методиками естетичного виховання, бути прикладом для наслідування.
2. Індивідуальний підхід: Врахування індивідуальних особливостей кожної дитини, її здібностей, інтересів, темпу розвитку.
3. Систематичність занять: Регулярність і послідовність занять хореографією, забезпечення системного підходу до навчання.
4. Інтеграція з іншими видами мистецтва: Використання хореографії у поєднанні з музикою, театром, образотворчим мистецтвом.
5. Створення позитивної мотивації: Стимулювання інтересу до занять, підтримка творчої ініціативи дітей, створення атмосфери радості і задоволення від творчого процесу.

Таким чином, хореографічне мистецтво є потужним засобом естетичного виховання підростаючого покоління. Воно сприяє гармонійному розвитку особистості, формує художній смак, розвиває емоційну і соціальну сферу, збагачує культурний досвід дітей. Заняття хореографією допомагають дітям не лише розвивати фізичні здібності, але й формувати високу естетичну культуру, що є важливою складовою їхнього гармонійного розвитку.

1.3. Роль і значення хореографії у процесі становлення і розвитку молодшого школяра

Заняття хореографією сприяють гармонійному розвитку, розвивають впевненість у собі, допомагають дітям виразити свої емоції та переживання.

На фізичному рівні хореографія робить значний внесок у розвиток гнучкості, витривалості, координації рухів та фізичної витривалості. Регулярні вправи допомагають укріплювати м'язи, покращують поставу та сприяють правильному формуванню опорно-рухового апарату. Фізична активність, яка є невід'ємною частиною хореографічних занять, забезпечує здоров'я та енергійність дітей.

З емоційної точки зору, хореографія надає дітям можливість виражати свої почуття через танець. Це сприяє емоційній розрядці, покращує настрій та загальний емоційний стан дитини. Заняття танцями допомагають знижувати рівень стресу та тривоги, розвивають почуття естетики та краси [19].

Соціальна складова хореографії також має велике значення. Під час занять діти вчаться працювати в колективі, розвивають навички співпраці, відповідальності та взаємодопомоги. Це формує в них почуття належності до групи, допомагає розвивати дружні стосунки та навички соціальної адаптації.

Інтелектуальний розвиток дітей також зазнає позитивного впливу завдяки заняттям хореографією. Діти вчаться запам'ятовувати складні послідовності рухів, що розвиває їх пам'ять, увагу та мислення. Заняття танцями сприяють розвитку логічного та просторового мислення, що є важливим для загального інтелектуального розвитку.

Хореографія є потужним інструментом всебічного розвитку молодшого школяра. Вона сприяє гармонійному розвитку фізичних, емоційних, соціальних та інтелектуальних аспектів особистості дитини, що є надзвичайно важливим у сучасному світі. Завдяки заняттям танцями діти отримують можливість розвиватися всебічно, формуватися як особистості та знаходити свій шлях у житті.

Хореографія, будучи синтезом мистецтва, фізичної активності та соціального взаємодії, сприяє розвитку гармонійної особистості. Коли діти вивчають хореографічні рухи, вони не лише розвивають своє тіло, але й вчаться слухати музику, відчувати ритм та виражати свої емоції через рух. Це дає змогу розвивати їхню креативність, формує художній смак та сприяє емоційній рівновазі.

Участь у заняттях хореографією сприяє адаптації людини до збалансованого способу життя, підвищує її здатність справлятися з завданнями, відіграє роль у сприянні розвитку її емоційних і вольових здібностей. Ці колективні блага гарантують навмисне культивування основних духовних, інтелектуальних і фізичних якостей у майбутніх поколіннях.

Цілісний розвиток особистості, який розглядається як найвищий пріоритет у суспільстві, сприяє поєднанню всіх елементів у царині хореографічного мистецтва. Поважні науковці та практики галузі, серед яких В. Авраменко, Г. Березова, К. Василенко, В. Верховинець, А. Гуменюк, С. Забрєдовський, Є. Зайцев, С. Зубатов, П. Коваль, Б. Стасько, О. Таранцева, Т. Чурпіта, А. Шевчук та ін. твердо стверджують, що хореографія відіграє провідну роль у духовному збагаченні, творчому зростанні, фізичному самопочутті та вихованні інтересу до фізичного руху особистості.

Сфера танцю стала свідком значної еволюції у своєму підході, техніках і шляхах самовираження, охоплюючи різні форми, такі як танець, композиція та шоу. Це сильно вплинуло на розвиток хореографії, спричинивши сплеск популярності дитячих танцювальних колективів. Оскільки суспільство зазнає фундаментальних змін і сприймає загальнолюдські цінності, виховне значення хореографічного мистецтва, яке лежить в його основі, стає все більш актуальним і життєво важливим [20].

Національна програма "Освіта. Україна XXI століття" та Закони України "Про позашкільну освіту" надали сучасній хореографічній освіті системного

характеру. Це мало значний вплив на розвиток сценічної хореографії. Однак часто надмірний акцент робиться на технічній продуктивності, а не на духовному аспекті. Справжнє захоплення виникає тоді, коли мистецтво народжується з виняткових особистих якостей як творця, так і виконавця, їх унікальних поглядів, темпераменту, емоцій, глибокого розуміння предмета творчості. Через культивування хореографічної культури та індивідуальних емоційних переживань індивіди мають змогу зануритися у світ художньої культури. Хореографія не лише вчить молодь цінувати красу реального світу, а й сприяє розвитку постави, уваги, пам'яті, фізичного розвитку та духовного зростання. Для цього необхідно враховувати психологічні аспекти сприйняття та засвоєння основ хореографічного мистецтва, а також усвідомлювати його специфіку та значення. Отже, формування художньо-естетичних, морально-етичних, творчих якостей особистості засобами хореографічного мистецтва є важливою та актуальною проблемою.

Через залучення молоді до царини танцю ми активно сприяємо вихованню глибокої прихильності до нашої Батьківщини. Залучення підростаючого покоління до вивчення мистецтва танцю відіграє важливу роль у розвитку національної самосвідомості. Танець є потужним інструментом для молоді, щоб набути всебічного розуміння своєї культурної спадщини, сприяючи справжньому зв'язку з оточенням. Це дозволяє їм виховувати емоційний резонанс із оточенням, збагачуючи своє духовне благополуччя та особистісне зростання через глибоке розуміння ідей, думок і почуттів, закладених у музичних композиціях, українських народних піснях і традиційних танцях [21].

Український етнос знаходить самоідентифікацію через прояв народного танцю, який часом набуває символічного значення. Елементами духовної культури виступають етнічні символи, що відрізняють один народ від іншого. І. Огієнко у праці «Українська культура» наголошував на самобутності української культури, стверджуючи, що в усіх аспектах життя український народ виявляє себе як самобутній і самостійний народ зі своїми звичаями, віруваннями, побутом. Це і

своєрідні звичаї, як-от сімейні традиції, обряди хрещення, зачіски («хохол» чи «оселедець»), музичні інструменти (бандура, ліра, торбан), кухня і, звичайно, їхні традиційні танці. Усі ці елементи сприяють самобутності та неповторності українського народу, виділяють його серед інших культур.

У наш час народний танець став частиною кожного аспекту освітньої діяльності. Він служить засобом для отримання та передачі соціальних знань. Розвиток освіти в Україні створив нове середовище для розвитку національної культури, зокрема українського танцювального фольклору як її першоджерела.

Цінування краси рідного краю, виховання образного мислення, виховання патріотичних почуттів — все це уроки народної творчості. Значення українського народного танцю як виховного засобу зберігається і в наш час неущкодженим. Протягом усього життя людини музика і танець є постійними супутниками. За допомогою народних танців людство пізнає свою історію та знайомиться з духовною спадщиною своїх предків.

Феномен розквіту та захоплюючого українського танцювального мистецтва висвітлюється В. М. Верховинцем та А. І. Гуменюком як визначний і невід’ємний аспект буття нашого народу. Це водночас природне явище і надзвичайно цінне, що характеризується своїм естетичним значенням і захоплюючою природою. Ця форма мистецтва служить керівною силою в житті багатьох людей, особливо дітей, оскільки вона відіграє ключову роль у формуванні їхньої національної ідентичності, прищеплюючи непохитні переконання та сприяючи активному та зацікавленому погляду на життя.

Через мистецтво танцю розкривається справжня сутність особистості. Ця експресивна форма закорінена в хитросплетіннях буття, праці, традицій і різних стихій, які переплітаються з повсякденним життям [21].

Мистецтво фольклору — це спільна праця, яка охоплює засвоєння народної мудрості та знань, отриманих із щоденного досвіду. Кожне слово є свідченням передачі моральних норм та ідеалів з покоління в покоління. Це підкреслює

потенціал використання народного мистецтва як потужного інструменту у сфері освіти.

Щоб ефективно використовувати танцювальний фольклор як інструмент для виховання моральних і естетичних почуттів, вкрай важливо зрозуміти його фундаментальну природу. Л. Зязюн підкреслює, що фольклор охоплює традиційні форми поетичного, музичного, танцювального мистецтва, глибоко вкорінені в культурі народу. За словами Зязюна, значення фольклору полягає в його здатності підтримувати живу традицію всередині спільноти, встановлюючи тим самим історичний зв'язок і відповідність сучасним інтересам і потребам. По суті, цей внутрішній зв'язок із людьми та їхнім світом, що постійно розвивається, є невід'ємною характеристикою фольклору.

Маючи багатовікову історію, український народ виховав багату духовну культуру, яка надає великого значення передачі мудрості та знань підростаючим поколінням. За допомогою фольклору прагнуть виховувати у дітей почуття прекрасного, виховувати гармонійний зв'язок їх естетичного зростання з моральним вихованням.

Пісні є невід'ємною частиною виховання дитини, формують її музично-слуховий досвід. Виконуючи основні танцювальні кроки, діти виховують гостре почуття ритму. У міру дорослішання і збагачення їхнього життя репертуар пісень і танцювальних рухів розширюється, охоплюючи ширший діапазон різноманітності.

Передача цього успішного методу залучення дітей за допомогою музики й танцю передавалася незліченними поколіннями. Не випадково мандрівники часто відзначають неперевершені співочі та хореографічні таланти українського народу. За словами М. Г. Стельмаховича, «танці малоросів вишукані й приголомшливі. Пісні їх ніжні, виразні, часто протяжні. Немає слів, щоб описати їхні голоси». Українська мистецька творчість славиться своєю автентичністю, яскравим зображенням повсякденного життя, непохитною позицією проти несправедливості

та зловмисництва. Саме тому дослідження народних традицій значною мірою сприяє вихованню національної самосвідомості [22].

Танцювальна спадщина, багата мистецьким багатством, глибока емоційна глибина та адаптована за способами спілкування, має силу резонувати з кожною фіброю людського духу, викликаючи такі емоції, як любов, співпереживання, радість, смуток, гнів і непохитну рішучість. Завдяки керівництву хореографічними заняттями молоді люди отримують основи танцю та розвивають свої вроджені хореографічні таланти. У результаті студенти покращують свою концентрацію та виховують витончену художню чутливість.

Важливо визнати тісний зв'язок розвитку хореографії з системою фізичного виховання. Розвиток мускулатури у дітей підвищує їх витривалість і спритність. Фахівці визнають, що без належного фізичного розвитку, зокрема сили, гнучкості та спритності, неможливо оволодіти технікою танцю. Здатність танцюриста контролювати своє тіло безпосередньо впливає на його здатність вивчати танцювальні навички, а також на глибину та експресію танцювальної частини. Це важливо для глядачів, оскільки вони відчують танець через гру артиста. Тому чим «професійнішою» буде вистава, тим сильнішим буде сприйняття аудиторії.

Частина обов'язків хореографії включає виховання фізичного розвитку танцюриста. Коли танцюрист бездоганно володіє своїм тілом і без зусиль гармонізує свої рухи, справжня суть танцю розкривається з більшою глибиною та насиченістю. У кожній хореографічній композиції переплітаються емоції, художнє вираження та мобілізація фізичної та духовної енергії танцюриста. Однак важливо зазначити, що одних лише емоцій недостатньо для передачі справжнього значення танцю. Ясний і зосереджений розум у поєднанні з точними й обдуманими рухами має бути доповнений емоційним зв'язком, щоб повністю виявити задумане значення.

Набуття працьовитості є стрижневою стороною характеру дитини. Записавшись на гуртки хореографії, діти можуть розвивати свої працьовиті

здібності, поступово та послідовно опановуючи навички, необхідні для танцю та творчого самовираження [22].

Заняття мистецтвом, як професійне, так і непрофесійне, — це процес, який дозволяє людям реалізувати свій невикористаний потенціал, оскільки вимагає як фізичного, так і духовного напруження. Наразі ми можемо прийняти точку зору Я. Чепіги, який стверджує, що праця є могутнім знаряддям виховання позитивного ставлення до нашої культурної спадщини серед молоді. (Праця, по суті, формує основу хореографічного мистецтва, оскільки вона вимагає значної кількості відданості та наполегливої праці, щоб досягти досконалості в царині танцю.)

Представлена сьогодні хореографія охоплює широкий спектр танцювальних напрямків: класичний, народний, бальний, історичний, побутовий, естрадний, сучасний. Вибір рухів базується на специфічних характеристиках кожного танцю та фізичних можливостях учнів. Як наслідок, виконання танцювальних композицій вимагає від дитини всебічного розуміння, майстерності та володіння навичками, а також культивованих емоцій і почуттів, а також активного творчого мислення, серед інших атрибутів [23].

Отже, розвиток всебічної особистості в сучасну епоху набуває особливої ваги і значення. Виховання морально-естетичних цінностей нерозривно пов'язане з дослідженням творчості народного мистецтва. Відмінні характеристики народного мистецтва, включаючи його образність, яскравість, емоційну глибину та відчутну природу, ідеально узгоджуються з психологічною здатністю молодих людей розуміти та цінувати.

На розвиток характеру людини безпосередньо впливає танцювальний фольклор. Творче вираження народних танців служить потужним засобом морального й естетичного виховання. Ці танці відрізняються використанням таких виразних елементів, як інтонація, проста мелодія, ритмічна структура, емоційна глибина, достовірність, образна чистота, художній зміст. Вони мають багату історію і характеризуються гармонійним характером і здатністю викликати

глибокі емоції. Народна хореографія запалює пристрасть творити красу та ділитися нею з іншими.

Завдяки зосередженню уваги на моральному аспекті танцю, а не тільки на його естетичних якостях, роботі гуртків і аматорських хореографічних колективів досягнуто значних успіхів у моральному вихованні дітей. Такий підхід довів високу ефективність у досягненні хореографічно-естетичного виховання. Творче самовираження народного танцю служить життєво важливим джерелом і засобом виховання моральних і естетичних цінностей молоді. Під час вивчення народної творчості в учнів формується витончений художній смак, виховується любов до рідного краю, праці, природи та інші морально-естетичні почуття.

Вибираючи відповідні матеріали для підростаючого покоління, важливо враховувати їхні пізнавальні здібності та узгоджувати їх з освітніми цілями. У контексті використання хореографії для виховання стає важливим визнати відмінності між хлопчиками та дівчатками. Це розуміння уможливить встановлення гармонійної динаміки між ними, яка відіграє ключову роль у успішному засвоєнні ними правил, пов'язаних з іграми, що включають елементи музики, пісень і танцю [24].

Якість навчальної діяльності суттєво впливає не лише на майстерність і творчий розвиток учнів, а й на їх загальний культурний рівень та освіту. У навчально-виховній роботі школи гармонійно поєднуються художньо-виконавські елементи, а також загальнопедагогічні та соціальні завдання. Основна його мета – підвищення загальнокультурного рівня студентів, розширення їх кругозору, виховання свідомого підходу до творчого процесу.

Основним керівним документом для діяльності хореографічного училища є навчальний план, затверджений Міністерством культури України. У рамках цього вчителі повинні розробити індивідуальні програми для кожного предмету. Як невід'ємна складова хореографічної освіти народно-сценічний танець охоплює вивчення як українських народних, так і академічних характерних танців, які є

театральним відображенням танцювального фольклору народу. Вивчаючи український народно-сценічний танець, студенти не лише навчаються танцювальному мистецтву, а й розвивають свою музикальність, емоційну виразність, координацію, розгорнуту та плавну жестикуляцію, ансамблеву обізнаність та вміння ефективно використовувати сцену.

Учні початкових класів розвивають свої хореографічні навички на заняттях з ритміки та гімнастики, де хлопці також знайомляться з основами акробатики.

Навчальна програма для класів танцювальної постановки складається за репертуарним планом, акцентуючи увагу на вивченні танцювальних елементів і етюдів, які є основою майбутніх хореографічних композицій. В рамках уроку українського танцю значний акцент робиться на оволодінні традиційними рухами «бігунка», «вирьовочка», «бігунка», «тинок» тощо. Ці рухи були спочатку представлені В. Верховинцем, а потім розвинені П. Вірським, демонструючи відмінні характеристики виконання.

У старших класах навчальна програма включає введення парного танцю та акторської майстерності, оскільки вони є вирішальними для повного сприйняття глядачами хореографічної вистави. Тому важливо своєчасно виявляти та розвивати творчі здібності кожної дитини, сприяючи розвитку якостей, які дозволять їй бути не лише виконавцем, а й творцем у майбутньому навчанні та будь-якій іншій діяльності [25]. Такий підхід сприятиме вихованню покоління, здатного брати активну участь у розвитку незалежної України, зокрема її економіки, науки, культури.

РОЗДІЛ 2

МЕХАНІЗМИ ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ МОЛОДШОГО ШКОЛЯРА ЗАСОБАМИ ХОРЕОГРАФІЧНОГО МИСТЕЦТВА

2.1. Системи педагогічно-культурологічних впливів на формування особистості дитини

Формування особистості молодшого школяра є одним з найважливіших завдань сучасної педагогіки, і хореографічне мистецтво відіграє у цьому процесі унікальну роль. Використання хореографії як засобу педагогічного впливу дозволяє розвивати у дітей не лише фізичні, але й психологічні, емоційні та соціальні аспекти їхньої особистості [26].

Таблиця 2.1. Системи педагогічно-культурологічних впливів на формування особистості дитини

Система	Опис	Мета	Методи	Засоби	Результат
Сім'я	Первинне середовище виховання, де дитина засвоює базові цінності, норми поведінки, емоційні патерни.	Формування всебічно розвиненої особистості, підготовка до життя в суспільстві.	Спільна діяльність, спілкування, сімейні традиції, приклад дорослих, виховні бесіди, відвідування музеїв, театрів.	Любов, турбота, увага, повага, довіра, підтримка, дисципліна, чіткі правила поведінки.	Фізично та емоційно здорова дитина з високим рівнем самооцінки, почуттям власної гідності, впевненістю у своїх силах, здатністю до самостійного життя.

Продовження таблиці 2.1.

Дошкільний заклад	Доповнює сімейне виховання, розширює коло спілкування дитини, готує її до школи.	Формування особистості дитини відповідно до вікових особливостей, розвиток її пізнавальних, емоційно-вольових, соціальних здібностей.	Ігри, заняття, гурткова робота, екскурсії, свята, розваги, спілкування з однолітками, вихователями.	Іграшки, дидактичні матеріали, книги, музичні інструменти, спортивний інвентар, костюми, декорації.	Дитина з розвиненими пізнавальними і інтересами, творчими здібностями, комунікативними навичками, здатністю до співпраці, з почуттям відповідальності за свої вчинки.
Школа	Надає систематизовані знання з різних предметів, готує до вибору професії, формує громадянську позицію.	Формування всебічно розвиненої особистості, підготовка до самостійного життя в суспільстві.	Уроки, факультативи, гурткова робота, екскурсії, олімпіади, конкурси, участь у шкільному самоврядуванні, спілкування з учителями, однокласниками.	Підручники, робочі зошити, дидактичні матеріали, комп'ютери, мультимедійні засоби, лабораторне обладнання, спортивний інвентар.	Знаюча, ерудована, цілеспрямована, креативна особистість з активною життєвою позицією, здатністю до критичного мислення, самостійного прийняття рішень, адаптації до мінливих умов життя.

Продовження таблиці 2.1.

Позашкільні заклади	Доповнюють шкільне навчання, розширюють коло інтересів дитини, розвивають її таланти.	Формування всебічно розвиненої особистості, виявлення та розвиток творчих здібностей дитини.	Заняття в гуртках, секціях, участь у конкурсах, фестивалях, змаганнях, спілкування з педагогами, однолітками.	Музичні інструменти, спортивний інвентар, художні матеріали, комп'ютери, театральні костюми, декорації.	Дитина розвиненими творчими здібностями, лідерськими якостями, здатністю до самореалізації, з почуттям впевненості у своїх силах, з прагненням до самовдосконалення.	3
---------------------	---	--	---	---	--	---

Джерело: розраховано за даними [30]

Хореографія є важливим інструментом фізичного розвитку дітей молодшого шкільного віку. Регулярні заняття танцями сприяють розвитку координації рухів, гнучкості, витривалості та загальної фізичної підготовки. Діти вчаться контролювати своє тіло, виконуючи різноманітні танцювальні елементи, що покращує їхні моторні навички та сприяє гармонійному розвитку фізичного стану. За допомогою танцювальних рухів розвивається баланс і постава, що є важливими компонентами здоров'я та самопочуття дитини.

Психологічний розвиток молодших школярів значно збагачується завдяки хореографічному мистецтву. Заняття танцями допомагають дітям краще розуміти і виражати свої емоції. Танцювальні вправи та постановки розвивають у дітей уяву, креативність і здатність до самовираження. Вони вчаться інтерпретувати музику через рухи, що сприяє емоційному розвитку і дозволяє дітям краще розуміти свої почуття та почуття інших. Крім того, участь у колективних танцювальних виступах допомагає дітям відчувати себе частиною групи, розвиває їхні соціальні навички і підвищує впевненість у собі [26].

Соціальний аспект розвитку особистості молодших школярів є надзвичайно важливим, і хореографічне мистецтво ефективно сприяє цьому процесу. Заняття танцями вимагають співпраці, взаємодії та координації дій між учасниками. Діти вчаться працювати в команді, підтримувати один одного, спільно досягати мети. Це сприяє розвитку комунікативних навичок, вміння слухати та враховувати думки інших, а також сприяє формуванню почуття відповідальності та дисципліни.

Хореографічне мистецтво є важливим засобом культурного та естетичного виховання дітей. Воно знайомить їх з різними видами танців, музичними стилями та культурними традиціями. Завдяки хореографії діти мають можливість відчутти красу та багатогранність світової культури, розвивають естетичний смак і художню уяву. Вивчення народних і класичних танців збагачує їхні знання про історію та традиції різних народів, формує повагу до культурного різноманіття.

Важливим аспектом використання хореографії у формуванні особистості молодших школярів є її інтеграція у навчальний процес. Хореографічні заняття можуть бути частиною основної навчальної програми або проводитись у вигляді додаткових факультативів. Вони можуть поєднуватися з уроками музики, фізкультури або образотворчого мистецтва, створюючи інтегрований підхід до розвитку дитини. Така інтеграція дозволяє максимально використати потенціал хореографії для всебічного розвитку особистості школяра.

Заняття хореографією позитивно впливають на самосприйняття та самооцінку молодших школярів. Успіхи у вивченні танцювальних елементів, участь у виступах і отримання похвали за досягнення сприяють підвищенню впевненості у власних силах і здібностях. Діти вчаться долати труднощі, працювати над собою і досягати поставлених цілей, що формує у них позитивне ставлення до себе і своїх можливостей [27].

Окрім розвитку фізичних і психічних здібностей, хореографічне мистецтво сприяє загальному здоров'ю та добробуту дітей. Регулярні фізичні навантаження

допомагають запобігти гіподинамії, покращують загальне самопочуття і сприяють формуванню здорового способу життя. Емоційне задоволення від участі у танцювальних заняттях сприяє зниженню рівня стресу і покращує настрій дітей.

Хореографічне мистецтво є потужним засобом формування особистості молодшого школяра, впливаючи на фізичний, психологічний, соціальний, культурний та естетичний аспекти розвитку. Інтеграція хореографії у навчальний процес дозволяє створити гармонійне середовище, у якому діти можуть розвивати свої здібності та таланти, формувати позитивне самосприйняття і соціальні навички. Використання хореографії як педагогічного інструменту відкриває широкі можливості для всебічного розвитку молодшого школяра і сприяє формуванню гармонійно розвиненої особистості.

Система педагогічно-культурологічних впливів на формування особистості дитини відіграє ключову роль у процесі її розвитку та становлення. В основі цієї системи лежить інтеграція різних аспектів виховання, які взаємодіють між собою та забезпечують гармонійний розвиток особистості. У рамках цієї системи важливу роль відіграють як педагогічні, так і культурологічні компоненти, кожен з яких має свої особливості та завдання.

Педагогічні впливи на формування особистості дитини охоплюють широкий спектр методів та прийомів, спрямованих на розвиток її інтелектуальних, моральних, естетичних та фізичних якостей. Основною метою педагогічних впливів є створення сприятливих умов для всебічного розвитку дитини, її самореалізації та соціалізації. У цьому контексті важливе значення має використання різних форм навчальної та виховної діяльності, що сприяють активному залученню дитини до процесу пізнання та самовдосконалення [27].

Одним із ключових компонентів педагогічного впливу є диференціація навчання, яка передбачає врахування індивідуальних особливостей та потреб кожної дитини. Це дозволяє створити умови для оптимального розвитку її здібностей та інтересів, забезпечуючи індивідуальний підхід до навчання та

виховання. Важливу роль у цьому процесі відіграють також методи стимулювання пізнавальної активності, мотивації до навчання, а також розвиток творчого потенціалу дитини.

Культурологічні впливи на формування особистості дитини полягають у залученні її до культурних цінностей, традицій та норм, які визначають її поведінку та світогляд. Культурологічний підхід до виховання передбачає формування у дитини морально-етичних якостей, культурних навичок та умінь, що сприяють її соціалізації та інтеграції у суспільство. У цьому контексті важливе значення має залучення дітей до різних видів мистецтва, таких як музика, література, театр, образотворче мистецтво та хореографія.

Залучення дітей до мистецької діяльності сприяє розвитку їхнього естетичного смаку, художнього сприйняття та творчого мислення. Важливу роль у цьому процесі відіграє хореографічне мистецтво, яке поєднує в собі як фізичний, так і естетичний розвиток дитини. Заняття хореографією сприяють розвитку координації рухів, гнучкості, витривалості, а також емоційної виразності та артистизму. Крім того, хореографія допомагає дітям розвивати почуття ритму, музичний слух та здатність до самовираження через рухи.

Важливим аспектом культурологічного впливу є також залучення дітей до народних традицій та обрядів, що сприяє формуванню у них почуття національної ідентичності та поваги до культурної спадщини свого народу. Вивчення народних танців, пісень, казок та інших фольклорних елементів допомагає дітям краще розуміти та цінувати культурні традиції своєї країни, формує у них повагу до історії та культури свого народу [28].

Не менш важливим компонентом системи педагогічно-культурологічних впливів є створення сприятливого середовища для розвитку дитини. Це включає як фізичне середовище, так і психологічний клімат у навчальному закладі та сім'ї. Створення комфортних умов для навчання та виховання, забезпечення емоційної підтримки та взаєморозуміння між педагогами, батьками та дітьми сприяє

формуванню позитивного ставлення до навчання та розвитку, а також забезпечує гармонійний розвиток особистості дитини.

Узагальнюючи вищесказане, можна зробити висновок, що система педагогічно-культурологічних впливів на формування особистості дитини є складним та багатогранним процесом, який включає різні аспекти виховання та розвитку. Вона передбачає інтеграцію педагогічних та культурологічних компонентів, що забезпечують всебічний розвиток дитини, її самореалізацію та соціалізацію. Використання різних методів та прийомів, створення сприятливого середовища та залучення дітей до культурних цінностей та традицій сприяють формуванню гармонійно розвиненої особистості, здатної до самостійного мислення та творчої діяльності.

2.2. Педагогічні умови ефективного застосування образно-метафоричних виразів на уроках хореографії

Ефективне застосування образно-метафоричних виразів на уроках хореографії значно підвищує рівень засвоєння матеріалу учнями та сприяє їхньому емоційному і творчому розвитку. Такий підхід потребує створення певних педагогічних умов, які включають розвиток уяви, творчого мислення, а також формування сприятливого навчального середовища. Давайте розглянемо ці аспекти детальніше.

Образно-метафоричні вирази на уроках хореографії дозволяють учням краще зрозуміти та відчувати характер танцювальних рухів. Наприклад, уявляючи себе птахом, що летить, учні можуть легше засвоїти плавність і легкість рухів. Важливо, щоб педагог використовував різноманітні образи, які викликатимуть у дітей яскраві емоції та асоціації [29].

Для розвитку уяви та асоціативного мислення важливо включати до уроків вправи, що сприяють візуалізації та креативному мисленню. Наприклад, педагог

може запропонувати дітям уявити, що вони перебувають у казковому лісі або на березі моря, і танцювальні рухи мають відображати настрій і атмосферу цих місць. Такі вправи допомагають учням краще зрозуміти емоційний зміст танцю і зробити його виразнішим.

Таблиця 2.2.

Приклади образно-метафоричних виразів для хореографії

Образ	Метафоричний вираз	Опис
Птахи	"Летимо, як птахи"	Виконання плавних, легких рухів руками, як крилами птахів.
Квіти	"Розквітаємо, як квіти"	Повільні розкриття рухів, як пелюстки квітів.
Хвилі	"Колихаємося, як хвилі"	Виконання хвилеподібних рухів всім тілом.
Вітер	"Летимо, як вітер"	Швидкі, легкі рухи, що передають відчуття польоту.
Казковий ліс	"Танцюємо серед дерев"	Виконання рухів, що нагадують проходження між деревами та кущами.

Джерело: розраховано за даними [26]

Такі образно-метафоричні вирази допомагають учням не лише краще зрозуміти техніку виконання танцювальних рухів, але й зробити їх більш емоційно насиченими та виразними.

Педагогічні умови ефективного застосування образно-метафоричних виразів також включають створення сприятливого навчального середовища. Це означає, що у класі повинна панувати атмосфера взаємодії та підтримки, де учні почуваються вільно висловлювати свої думки і емоції.

Для забезпечення ефективного застосування образно-метафоричних виразів на уроках хореографії педагог має також володіти високим рівнем професійної підготовки і бути здатним до творчого підходу у своїй роботі. Важливо, щоб він міг гнучко адаптувати методи і прийоми навчання відповідно до індивідуальних особливостей учнів та умов навчального процесу [29].

Таблиця 2.3.

Педагогічні умови ефективного застосування образно-метафоричних виразів

Умова	Опис
Чітке визначення мети і завдань уроку	Визначення конкретних цілей і завдань уроку, які сприяють досягненню результатів.
Розвиток уяви і асоціативного мислення	Використання вправ і завдань, що сприяють розвитку креативного мислення і уяви.
Створення сприятливого навчального середовища	Формування атмосфери підтримки, взаємодії та творчого самовираження.
Високий рівень професійної підготовки педагога	Підвищення кваліфікації педагога, його здатність до творчого підходу у навчанні.
Використання різноманітних образно-метафоричних виразів	Підбір виразів, що викликають яскраві емоції та асоціації у учнів.

Джерело: розраховано за даними [26]

Інтеграція образно-метафоричних виразів у навчальний процес сприяє не лише кращому засвоєнню техніки танцю, але й розвитку у дітей емоційної сфери, художнього мислення та творчих здібностей. Важливо, щоб педагог використовував цей метод систематично і послідовно, поступово ускладнюючи завдання та залучаючи учнів до активної участі у творчому процесі.

Одним із найважливіших аспектів ефективного використання образно-метафоричних виразів у хореографії є врахування індивідуальних особливостей кожного учня. Кожна дитина має свої унікальні здібності, рівень розвитку,

емоційний стан та спосіб сприйняття інформації. Тому педагог повинен використовувати індивідуальний підхід, адаптуючи метафоричні вирази під потреби та особливості кожного учня.

Емоційна інтелігентність відіграє ключову роль у хореографії, оскільки танець - це не тільки техніка, але й передача емоцій та почуттів. Використання образно-метафоричних виразів сприяє розвитку емоційної інтелігентності учнів. Педагог може створювати ситуації, в яких діти мають відчувати та передати через рухи різні емоції, такі як радість, сум, злість або любов [30].

Використання інтерактивних методів навчання значно підвищує ефективність застосування образно-метафоричних виразів. До таких методів можна віднести ігрові технології, роботу в групах, творчі завдання та інші форми активного навчання. Інтерактивні методи дозволяють учням краще засвоювати інформацію та більш активно брати участь у навчальному процесі.

Тематичні уроки, присвячені певним сюжетам або образам, допомагають зробити навчання більш цікавим та захоплюючим. Наприклад, педагог може проводити уроки, присвячені казковим персонажам, історичним подіям, природним явищам або культурним традиціям різних народів. Такі уроки дозволяють учням зануритися в певний контекст, що сприяє кращому розумінню та освоєнню матеріалу [31].

Інтеграція різних видів мистецтва у навчальний процес хореографії значно підвищує ефективність використання образно-метафоричних виразів. Наприклад, педагог може використовувати музику, літературні твори, образотворче мистецтво або театральні постановки для створення певних образів та асоціацій. Це допомагає учням краще зрозуміти та відчувати емоційний зміст танцю, а також розвиває їхній художній смак та креативні здібності.

Таблиця 2.4.

Приклади інтеграції різних видів мистецтва на уроках хореографії

Вид мистецтва	Приклад використання
Музика	Використання музичних творів для створення певного настрою та ритму танцю.
Література	Читання уривків з літературних творів для створення образів та асоціацій.
Образотворче мистецтво	Використання картин та малюнків для візуалізації певних образів та сцен.
Театр	Інсценізація уривків з п'єс або створення власних театральних постановок на основі танцювальних композицій.

Джерело: розраховано за даними [27]

Для того, щоб ефективно використовувати образно-метафоричні вирази, педагог повинен постійно підвищувати свою кваліфікацію, вивчати нові методи та підходи у навчанні хореографії, а також бути в курсі останніх тенденцій та новинок у сфері мистецтва та педагогіки. Це дозволяє йому гнучко адаптувати методи навчання відповідно до індивідуальних потреб учнів та умов навчального процесу.

Зворотний зв'язок є невід'ємною складовою ефективного навчання. Педагог повинен регулярно надавати учням зворотний зв'язок щодо їхнього прогресу, досягнень та помилок. Це допомагає учням краще розуміти свої сильні та слабкі сторони, працювати над покращенням своїх навичок та впевненістю у собі. Зворотний зв'язок також дозволяє педагогові коригувати навчальний процес відповідно до потреб та можливостей учнів [31].

Сучасні технології відкривають нові можливості для застосування образно-метафоричних виразів на уроках хореографії. Використання мультимедійних засобів, таких як відеозаписи, інтерактивні презентації, комп'ютерні програми для

створення та редагування танцювальних композицій, сприяє кращому розумінню та засвоєнню матеріалу учнями. Крім того, сучасні технології дозволяють зробити навчальний процес більш цікавим та захоплюючим.

Таблиця 2.5.

Використання сучасних технологій у навчанні хореографії

Технологія	Приклад використання
Відеозаписи	Перегляд та аналіз відеозаписів танцювальних композицій для кращого розуміння техніки виконання рухів.
Інтерактивні презентації	Використання інтерактивних презентацій для пояснення теоретичних аспектів хореографії.
Комп'ютерні програми	Використання програм для створення та редагування танцювальних композицій.
Мультимедійні засоби	Використання мультимедійних засобів для створення візуальних та звукових ефектів, що підсилюють емоційний вплив танцю.

Джерело: розраховано за даними [27]

Підтримка батьків та їхня активна участь у навчальному процесі є важливою умовою ефективного застосування образно-метафоричних виразів на уроках хореографії. Співпраця з батьками допомагає створити сприятливі умови для розвитку творчих здібностей дітей, а також забезпечує додаткову мотивацію та підтримку для учнів. Педагог може організовувати спільні заходи, такі як виступи, конкурси, майстер-класи, що сприяють залученню батьків до навчального процесу та підвищують їхню зацікавленість у розвитку хореографічних здібностей своїх дітей [32].

Таблиця 2.6.

Співпраця з батьками у навчальному процесі хореографії

Форма співпраці	Опис
Спільні заходи	Організація виступів, конкурсів, майстер-класів за участю батьків та учнів.
Консультації	Проведення консультацій для батьків щодо розвитку хореографічних здібностей дітей.
Інформування	Регулярне інформування батьків про успіхи та досягнення їхніх дітей.
Спільні проекти	Реалізація спільних проектів, спрямованих на розвиток творчих здібностей дітей.

Джерело: розраховано за даними [27]

Таким чином, ефективне застосування образно-метафоричних виразів на уроках хореографії вимагає створення комплексу педагогічних умов, що сприяють розвитку творчого мислення, емоційної виразності та всебічного розвитку учнів. Це включає врахування індивідуальних особливостей учнів, розвиток емоційної інтелігентності, використання інтерактивних методів навчання, створення тематичних уроків, інтеграцію різних видів мистецтва, постійне підвищення кваліфікації педагога, забезпечення зворотного зв'язку, використання сучасних технологій та підтримку співпраці з батьками. Лише у комплексі ці умови дозволяють досягти високих результатів у навчанні хореографії та забезпечити гармонійний розвиток особистості дітей.

2.3. Основні шляхи активізації використання танцю у процесі розвитку особистості молодшого школяра

Розвиток особистості молодшого школяра є надзвичайно важливим аспектом освіти, і одним із ефективних шляхів активізації цього процесу є використання танцю. Танцювальна діяльність, завдяки своїй багатогранності, сприяє фізичному, емоційному та соціальному розвитку дітей, дозволяючи їм виявляти свою індивідуальність і розвивати різноманітні здібності. Перш за все, варто зазначити, що танець є потужним засобом фізичного розвитку. Регулярні заняття танцями сприяють зміцненню м'язів, розвитку координації рухів, покращенню гнучкості та витривалості. У процесі виконання танцювальних рухів діти вчаться контролювати своє тіло, розвивають почуття ритму та просторової орієнтації. Це сприяє формуванню правильної постави і загального фізичного здоров'я, що є надзвичайно важливим на початкових етапах розвитку дитини [33].

Не менш важливим є емоційний аспект танцювальної діяльності. Танець дозволяє дітям виразити свої почуття, емоції та переживання, що сприяє їхньому емоційному розвитку та стабільності. Під час занять танцями діти вчаться розуміти і керувати своїми емоціями, що є важливою складовою емоційного інтелекту. Крім того, танець може виступати засобом подолання стресу та зниження рівня тривожності, оскільки фізична активність і музичний супровід позитивно впливають на нервову систему і сприяють виробленню ендорфінів – "гормонів щастя".

Соціальний розвиток також відіграє важливу роль у процесі танцювальної діяльності. Заняття танцями зазвичай проводяться в групах, що сприяє розвитку комунікативних навичок, навичок співпраці та взаємодії. Діти вчаться працювати в команді, підтримувати одне одного, вирішувати конфлікти і спільно досягати поставлених цілей. Це сприяє формуванню соціальної компетентності, яка є важливою складовою загального розвитку особистості.

Крім того, танець сприяє розвитку креативності та творчих здібностей молодших школярів. Під час виконання танцювальних композицій діти мають можливість експериментувати з рухами, створювати власні танцювальні фрази та композиції, виражати свої ідеї та фантазії через рухи. Це сприяє розвитку уяви, здатності до креативного мислення та інноваційного підходу до вирішення завдань.

Значну роль у розвитку особистості молодшого школяра відіграє також естетичний аспект танцю. Заняття танцями знайомлять дітей з різноманітними стилями і напрямками танцювальної культури, розвивають їхній естетичний смак та почуття прекрасного. Це сприяє формуванню естетичної культури, що є важливим елементом загального культурного розвитку особистості.

Не варто забувати і про виховний потенціал танцювальної діяльності. Заняття танцями сприяють формуванню дисципліни, самоконтролю та відповідальності. Діти вчаться слідувати інструкціям вчителя, дотримуватися правил і норм поведінки в групі, відповідально ставитися до своїх обов'язків і завдань. Це сприяє формуванню таких важливих рис характеру, як наполегливість, цілеспрямованість та самодисципліна [34].

Важливим аспектом використання танцю в процесі розвитку особистості молодшого школяра є інтеграція танцювальної діяльності в навчальний процес. Це може бути здійснено через проведення регулярних танцювальних занять у рамках шкільної програми фізичного виховання, організацію танцювальних гуртків і секцій, проведення танцювальних конкурсів і фестивалів. Інтеграція танцювальної діяльності в навчальний процес сприяє формуванню гармонійно розвиненої особистості, здатної до самовираження, співпраці та творчості.

З метою створення основи для майбутніх досліджень ми провели аналіз існуючих методів і теорій, пов'язаних з навчанням хореографії. Наші висновки показали, що в галузі педагогічної хореографії з'явилося кілька різних підходів, кожен з яких зосереджений на розвитку різних навичок і компетенцій. Ці підходи

включають мультикультурний, поліхудожній, типологічний та партиципаторний. Важливо ретельно вивчити кожен із цих підходів, щоб отримати всебічне розуміння.

На думку шановних науковців, концепція полікультурної освіти є основою комплексного підходу до вивчення різних предметів через мультикультурну призму, сприяючи зростанню здатності учнів співпрацювати в різних командах. Частина наукових розвідок, проведених Б. Юсовим, М. Мельниковим, Ю. А. Нікітіна досліджує взаємозв'язок соціальних, культурних, етнічних, національних і мистецьких елементів нашого суспільства, досліджуючи їхній вплив на духовне, моральне та естетичне дорослішання особистості.

Наше дослідження також отримує велику користь від мультикультурного підходу. Він надає широкі можливості для розвитку хореографічних навичок, створюючи середовище, яке сприяє росту та формуванню. Крім того, вона прищеплює особистості цінності загальнолюдської, національної та індивідуальної культури, активно залучаючи дошкільників до процесу культурологічного навчання через діалогічне спілкування, співпрацю, самореалізацію своїх унікальних сил і здібностей у співвідношенні з культурною ідентичністю [34].

У зв'язку з цим вищезгаданий метод відіграє значну роль у формуванні ідентичності індивіда не просто як пасивного споживача різних культур, а як особистості, що розвивається, здатної критично оцінювати ці культури та посилювати їх власними досягненнями. Концепція поліхудожнього підходу була спеціально сформульована в контексті викладання художньо-естетичних предметів з метою поєднання мистецтва та освіти. Питання об'єднання цих дисциплін вперше було висвітлено Б.П. Юсовим.

Поліхудожній підхід охоплює низку педагогічних методів, спрямованих на виховання естетичних компетентностей через різноманітну мистецьку діяльність і використання різних форм мистецтва. Одночасно студенти заохочуються до

певної діяльності та творчо трансформують її, керуючись внутрішньою мотивацією.

В основі розглянутого підходу лежить елемент уяви, який займає центральне місце. Для того, щоб володіти винятковими хореографічними навичками, вкрай важливо розвивати яскраву та інноваційну уяву, використовуючи власний мистецький потенціал і охоплюючи силу фантазії.

Одним із основних обов'язків викладання хореографії є виховання розвитку духовного та морального характеру, спираючись на багатий гобелен людського досвіду в культурі, науці, освіті та мистецтві. Вирішальним аспектом цього підходу є підкреслення художнього потенціалу маленьких дітей. Основне переконання полягає в тому, що кожна дитина має вроджену здатність брати участь у різноманітних формах художнього вираження, оскільки вони мають вроджену здатність оцінювати та розуміти різні форми мистецтва. Їх сприйняття світу фільтрується крізь призму художньої образності, яка проявляється в їхніх яскравих фантазіях і безмежній уяві.

Одним із помітних аспектів цього підходу є багатогранне розуміння та споглядання явищ і художніх образів, що дозволяє інтерпретувати та репрезентувати реальність різними художніми засобами. Ця здатність до адаптації має кілька важливих характеристик і освітніх вимог, що робить її перспективним методом виховання хореографічних навичок дітей дошкільного віку: [34]

- Навчання спрямоване на розвиток дитини, спонукання її до вираження будь-якого явища чи події різними художніми засобами.

- Акцент робиться на зв'язку з реальним світом, дослідженні витоків людського існування та духовної діяльності.

- Дітям дошкільного віку надається можливість висловити свої думки щодо досліджуваної теми різними способами.

- Діти заохочуються виражати свої думки та оцінки моральних понять і вчинків за допомогою різних форм і образів, таких як рух, жест, вираз обличчя, танець, емоції, творча імпровізація.

Педагогічний підхід до включення поліхудожньої діяльності на заняття з хореографії базується на певному комплексі механізмів: образ, аналіз, дія. Ці механізми використовують різні форми образів, такі як музика, ситуації з реального життя, природні явища та історії, щоб покращити розуміння учнями предмета чи явища, що вивчається. Компонент «аналіз» передбачає участь в дискусіях, міркування та надання інформації, пов'язаної з конкретними проблемами чи темами.

Поняття «дійство» стосується втілення дитячих думок і понять засобами хореографії та танцю. Отже, використання багатохудожнього підходу слугує каталізатором, охоплюючи різні елементи, такі як духовне залучення, активна участь, розвиток творчих інстинктів дітей і стимулювання їхньої художньої уяви. Саме завдяки гармонійній інтеграції цих компонентів досягається комплексний і всебічний досвід.

Типологічний підхід у застосуванні до дошкільної освіти важливий через необхідність адаптації навчання до унікальних якостей кожної дитини, які сприяють її індивідуальному розвитку. Ця методика викладання хореографії спирається на вітчизняні та зарубіжні педагогічні традиції та досвід (М.А. Мельникова, Д.А. Епштейна, В.П. Барабаша, Н.В. Литвинової, І.Е. Унт та ін.). У їхніх роботах закладено теоретичні основи диференційованого навчання як вирішального елемента демократизації та гуманізації освітнього процесу, а також сприяння індивідуальному зростанню [35].

Типологічний підхід, покладений в основу побудови хореографічної підготовки дошкільників, охоплює різні відмінні елементи. До них відноситься зосередження на людському аспекті, врахування унікальних якостей кожної дитини, сприяння розвитку характеру, заохочення індивідуальної уваги як до

слабших, так і до сильніших дітей, сприяння гнучкості та динамізму, підтримка систематичних і послідовних практик і підкреслення інтерактивної природи процесу. Детальний опис хореографічних характеристик, пов'язаних із типологічним підходом, можна знайти в Додатку 3.

Застосовуючи типологічний підхід до навчання хореографії, стає можливим активне залучення до навчально-виховного процесу кожного дошкільника. Такий підхід гарантує, що кожна дитина має можливість відкрити та розвинути свій унікальний потенціал, незалежно від початкових здібностей. Крім того, виховує самостійність і здатність до співпраці в групі, що значною мірою сприяє успішному розвитку хореографічних навичок у дітей дошкільного віку. Важливо відзначити, що ця диференціація служить і передумовою, і методом індивідуалізації освітнього досвіду.

Концепція підходу участі охоплює як методологічний, так і технологічний підходи. Є.Ю. Нікітіна була піонером цього підходу, а саме щодо розвитку хореографічних здібностей у старших дошкільників. Суть партисипативного підходу полягає в тому, щоб залучити дітей до творчого процесу, дозволити їм брати активну участь і самоорганізовуватися, здобуваючи хореографічні навички. Це також наголошує на самоконтролі під час групових занять і важливості взаємодопомоги між дітьми [35].

У комплексному шляху виховання хореографічних навичок у дітей дошкільного віку видатні вчені виділили чотири чіткі етапи, кожен з яких має певну мету. Ці етапи охоплюють надання навчальної інформації, сприяння самостійної роботи, встановлення оперативного зворотного зв'язку, аналіз результатів поточного контролю з метою корекції розвитку хореографічних здібностей. Автори підкреслюють, що кожен етап покликаний сприяти розвитку хореографічної майстерності дітей за допомогою відповідних форм, методів і засобів. Важливо відзначити, що відсутність будь-якого з цих етапів порушує

цілісність процесу, перешкоджає досягненню кінцевого позитивного результату – підвищення рівня хореографічних здібностей старших дошкільників.

Основна мета початкового етапу, відомого як «представлення навчальної інформації», полягає в тому, щоб встановити прямий зв'язок між викладачем і студентом у рамках освітньої системи. Цей критичний етап визначає ключові моменти, які є незамінними та життєво важливими для сприяння розвитку хореографічних навичок.

Для ефективної організації самостійної роботи дітей старшого дошкільного віку необхідно створити певні умови, головне з яких — правильний розподіл навчального часу для розвитку їх хореографічних здібностей. Третій етап розвитку цих здібностей у старших дошкільників передбачає встановлення оперативного зворотного зв'язку в рамках освітнього процесу. Цей зворотній зв'язок створюється через передачу навчальної інформації від учителя до дитини, утворюючи прямий зв'язок. Оцінюючи засвоєння дитиною цієї інформації та встановлюючи зв'язок «дитина-вчитель», формується зворотний зв'язок. Ця оперативна система зворотного зв'язку забезпечує постійне підвищення якості отриманої освітньої інформації [33].

Останній етап процесу передбачає оцінку результатів поточного моніторингу та внесення необхідних коригувань активізувати розвиток хореографічних здібностей. На цьому етапі проводиться ретельна перевірка результатів, щоб визначити основні фактори, що сприяють навчанню. Цей аналіз дає змогу вчителю визначити відповідний курс дій, адаптований до індивідуальних потреб кожної дитини старшого дошкільного віку. Успішність корекційних заходів залежить від їх здатності своєчасно усувати прогалини в знаннях і вміннях дошкільників.

Ці етапи визначають спрямованість педагогічної діяльності, яка сприяє співробітництву педагога і дитини. До основних функцій, які взаємопов'язані, належать планування, мотивація, організація навчальних завдань, контроль і

корекція. Важливим аспектом цього процесу є організація самостійної діяльності, яка проявляється через обмін інформацією та сприяння розвитку особистості між педагогом і дошкільником. Ця взаємодія базується на принципах суб'єкт-суб'єктності та продуктивності.

Ефективний підхід до залучення учнів до процесу хореографічної освіти передбачає включення інтерактивних ігор, які сприяють співпраці між дітьми та дорослими, а також сприяють набуттю соціальних навичок. Ці ігри включають спільну діяльність між учителями та учнями, використання виразних жестів, імітацію дій дорослих і навчання через демонстрацію.

Вирішальним аспектом у розвитку хореографічних навичок дітей є використання творчих завдань, які передбачають спільні зусилля для досягнення спільної мети, розподіляючи окремі функції, ролі та обов'язки для кожної дитини. Крім того, для полегшення цього процесу використовується метод взаємного навчання. Для ефективного виконання цих методів можна використовувати різні формати, такі як взаємодія один на один («дитина-дитина» або «дитина-вчитель»), а також групові налаштування [32].

Виховання хореографічних навичок у дітей дошкільного віку передбачає різноманітні методи, спрямовані на вдосконалення рухової пам'яті, узгодженості сприймання і практичних дій, виховання образного мислення і репродуктивної уяви. Крім того, це призводить до змін у фізичному розвитку, таких як удосконалення опорно-рухового апарату, рухової функції та таких показників моторики, як швидкість, гнучкість і спритність. Це також сприяє прискоренню морфофункціонального розвитку та фізичної працездатності, сприяючи зростанню інтересу до виконавського мистецтва та сприяючи інтенсивному розвитку музичного сприйняття, музично-моторної діяльності, художньо-творчих здібностей.

Керуючись рекомендаціями М. Габович, К. Василенко, О. Голдрич, М. Фокін сформовано виразальні засоби для занять з хореографії. Під час організації

та проведення хореографічних занять з дітьми дошкільного віку вихователь повинен використовувати такі засоби:

- рухи (класичного, народного і сучасного бального танцю)
- ритміка (вчить погоджувати свої рухи з музикою).
- пантоміма,
- танцювальні ігри та вправи.

Рух – це один з основних засобів хореографії і естетико-фізичного тренування людського тіла. Це поняття можна визначити як цілісність гармонійно і музично узгоджених, послідовно поєднаних елементів, позицій, положень рухів ніг, рук, голови, тулуба, а також міміку.

Класифікацію танцювальних рухів можна здійснювати на різних підставах, урахувавши їх специфіку. Класифікацію рухів за видом хореографії вважають найбільш узагальненою та використовуються в закладах дошкільної освіти. Класифікація танцювальних рухів: побутові рухи; рухи класичного танцю; рухи українських народних танців; рухи бального танцю; рухи танців різних народів.

У процесі занять музично-ритмічними рухами розвивається музичний слух, пам'ять, увагу; виховуються морально-вольові якості - точність, швидкість, цілеспрямованість, виражаються такими властивостями руху, як м'якість, пружність, енергійність, пластичність; вдосконалюється осанка дітей. При правильному відборі музично- ритмічного руху покращується кровообіг, дихальні процеси, розвивають мускулатуру [35].

В закладі дошкільної освіти дослідницька робота є головною для визначення ролі хореографії у розвитку дітей старшого дошкільного віку.

Для дослідження даної діяльності, ми обрали діагностику хореографічних здібностей за методикою Е.П. Костіної .

Для визначення рівня сформованості хореографічних умінь у дітей старшого дошкільного віку доречним є використання комплексу діагностичних заходів, серед яких ми рекомендуємо використати:

1. Бесіда з батьками.
2. Бесіда з дітьми.
3. Діагностика хореографічних умінь дітей за методикою Е.Костіної.

Перед початком роботи серед батьків дітей, що займаються в танцювальному гуртку, провести опитування. Приклад питань викладений у додатку 3 (кожну позитивну відповідь оцінювався в 1 бал).

Після опитування можна зробити певні висновки про те, чи у всіх дітей розвинена мотивація до занять танцями. Які діти відвідують секцію без задоволення, чи соромляться виконувати руху при сторонніх.

Після опитування батьків, вихователь/хореограф має провести опитування дітей (Додаток 3).

Аналіз відповідей на питання допоможе вихователю краще орієнтуватися, щодо відношення дітей та батьків до занять з хореографії. Далі проводиться діагностика за методикою Е.П. Костіної. Обстеження дітей проходить на занятті, де проводиться спостереження за виконанням дітьми танцювальних елементів, музично-ритмічних вправ, манера і характер виконання рухів, емоційне сприйняття музичного супроводу, що буде враховано при визначенні рівня здібностей кожної дитини. Спостереження проводиться протягом двох тижнів.

Рекомендована методика передбачає загальну систему оцінки хореографічних здібностей за 3-бальною шкалою [31]:

3 бали – дитина виконує самостійно запропоновані завдання;

2 бали – дитина з допомогою дорослого виконує деякі запропоновані завдання;

1 бал – дитина не може виконати всі запропоновані завдання, допомога дорослого не приймає.

Високим результатом хореографічних здібностей дітей можна вважати середній бал від 2,3 до 3.

Середній рівень – від 1,5 до 2,2 бала. Низький рівень - 1,4 бала і нижче.

За результатами діагностики визначається рівень сформованості хореографічних умінь у дітей старшого дошкільного віку й з'ясовується, кому потрібні індивідуальні заняття з хореографії.

Моніторинг розподіляється по оцінним таблицями (Додаток Л). Результати (високий, середній, низький) оцінюються за показниками якості сформованості хореографічних умінь:

1. Інтерес і потреба до сприйняття музики і рухів.
2. Інтерес і потреба до виконання музично-ритмічних рухів.
3. Наявність творчості у виконанні виразності фіксованих рухів ігор і танців.

Таким чином, високий рівень хореографічних здібностей можна характеризувати так: діти, які вміють виконувати знайомі танцювальні рухи, правильно виконують перестроювання на майданчику, діти правильно визначають характер музики, темп, ритм, вміють передавати в пластиці рухів музичний образ. Уміють складати нескладні танцювальні рухи. Вміють визначати вид танцю.

У середньому діти володіють хореографічними навичками, які дозволяють їм сприймати темп, ритм і суть музики. Однак вони можуть похитнутися, коли справа доходить до визначення різних жанрів музики. Крім того, вони здатні виражати музичну концепцію за допомогою рухів і можуть виконувати основні танцювальні кроки під керівництвом дорослого. З невеликою допомогою вони можуть розрізнити відповідний стиль танцю [34].

Коли діти роблять помилки під час виконання танцювальних рухів, не мають знань і вмінь визначати темп, ритм і музичний характер, покладаються на керівництво під час виконання танцювальних рухів, намагаються передати музичну експресію через фізичність, борються з просторовою перестановкою та не виконують вправи. правильно з об'єктами, результати бесід з батьками та дітьми, а також діагностичні оцінки хореографічних навичок важливо включати в створення тематичного плану занять танцювального гуртка. Під час складання

конспектів занять хореограф повинен враховувати вік та індивідуальний розвиток кожної дитини, стежачи за тим, щоб обрані теми виховували позитивне емоційне ставлення до занять і діяльності, а також заохочували активну участь у фізичних вправах і розвиток уяви, незалежності та художніх здібностей. вираз. Методика повинна віддавати перевагу художньо-естетичним елементам, виховувати розвиток смаку, хореографічних здібностей, схильності до різних видів мистецтва. Необхідно застосовувати творчий підхід, розвивати образне мислення та цілісне зростання особистості кожної дитини [34].

Ритміка допомагає у виконанні різноманітних завдань, включаючи посилення ритмічних рухів, узгодження дитячих рухів із суттю музичної творчості, використання музичної виразності як засобу спілкування, навчання танцювальних рухів через інтерактивні ігри та сприяння розвитку художніх здібностей. і здібності до уяви. Ці завдання досягаються за допомогою захоплюючих заходів «Увага! Музика!», «Тиха брама», «Забави», «Гірська яма».

Пантоміма, важливий компонент хореографічного мистецтва, спирається на використання міміки, жестів і виразних рухів для передачі змісту. При навчанні дітей дошкільного віку хореографії важливо приділяти увагу вихованню в них умінь володіти мімікою і жестами, оскільки пантоміма є різновидом танцю. Щоб сприяти розвитку навичок пантоміми, залучайте дітей дошкільного віку до ігор типу «Вгадай, що?». і «Дзеркальні рухи» (див. Додаток Р), можуть бути дуже корисними.

Ігри з танцями — це фантастичний спосіб створити атмосферу, наповнену щастям, насолодою та задоволенням. У цих іграх діти без особливих зусиль тренуються та вдосконалюють численні важливі здібності та життєво важливі навички [35]. З одного боку, танцювальна гра допомагає зняти стрес, витратити енергію, подолати агресію та страх, адаптуватися до різних ситуацій, викликати позитивні емоції. З іншого боку, це сприяє розвитку комунікативних навичок, ініціативи, логічного мислення, уяви та творчих здібностей. Деякі приклади таких

ігор включають Танці на стільцях, Зачаровані фігури, Знайди друга та Капелюх (Додатки И, К).

Уважно вивчивши джерела, надані авторами в різних виданнях, які присвячені розвитку ритміко-хореографічних здібностей дітей раннього віку, можна з упевненістю стверджувати, що ритм, пантоміма, гра, рух є основними засобами формування хореографічної компетентності дошкільників. Запропоновані завдання побудовані саме на цих методах, і ми твердо переконані, що їх виконання дасть позитивні результати у формуванні ритміко-хореографічних навичок у дітей дошкільного віку.

ВИСНОВКИ

Дослідження основних шляхів активізації використання танцю у процесі розвитку особистості молодшого школяра дозволило виявити численні переваги та потенціал хореографічного мистецтва в цьому контексті. Зокрема, результати роботи підтверджують, що танець є важливим засобом всебічного розвитку дітей, охоплюючи фізичний, емоційний, соціальний, креативний та естетичний аспекти.

По-перше, фізичний розвиток молодшого школяра завдяки танцювальній діяльності відбувається через зміцнення м'язів, розвиток координації рухів, покращення гнучкості та витривалості. Регулярні заняття танцями сприяють формуванню правильної постави, розвитку почуття ритму та просторової орієнтації, що є основою для загального фізичного здоров'я дитини. Цей аспект є надзвичайно важливим на етапі активного росту і розвитку організму дитини.

По-друге, танець має значний вплив на емоційний розвиток дитини. Виконуючи танцювальні рухи, діти мають можливість виразити свої почуття, емоції та переживання, що сприяє розвитку емоційного інтелекту. Це дозволяє їм краще розуміти і керувати своїми емоціями, що, у свою чергу, сприяє емоційній стабільності і впевненості у собі. Крім того, танець допомагає знижувати рівень стресу і тривожності, позитивно впливаючи на загальний психологічний стан дитини.

По-третє, соціальний розвиток молодшого школяра активно підтримується через групові заняття танцями, де діти вчаться співпрацювати, підтримувати одне одного і працювати в команді. Цей процес сприяє розвитку комунікативних навичок, формуванню навичок вирішення конфліктів та ефективної взаємодії. Такі навички є необхідними для успішної соціалізації дитини в сучасному суспільстві.

Четвертий важливий аспект – це розвиток креативності та творчих здібностей дітей. Танцювальна діяльність стимулює уяву, сприяє розвитку

креативного мислення і здатності до інновацій. Діти вчаться створювати власні танцювальні композиції, експериментувати з рухами і виражати свої ідеї через танець, що розвиває їхню творчість та здатність до самовираження.

Естетичний розвиток також є значущим елементом у процесі танцювальної діяльності. Заняття танцями знайомлять дітей з різними стилями і напрямками хореографії, розвивають їхній естетичний смак і почуття прекрасного. Це сприяє формуванню естетичної культури, що є важливим для загального культурного розвитку особистості дитини.

Аналіз сучасних методів формування хореографічних здібностей дітей дошкільного віку виявив існування кількох підходів, а саме: полікультурного, поліхудожнього, типологічного та партисипативного. Мультикультурний підхід має на меті виховати всебічно розвинену особистість, яка не тільки цінує різні культури, але й активно взаємодіє з ними, вносячи власні досягнення в збагачення культурного обміну. З іншого боку, поліхудожній підхід акцентує увагу на взаємопов'язаності різних компонентів, таких як духовний зв'язок, активна участь, виховання творчої уяви дітей. Ці елементи працюють у гармонії, сприяючи розвитку хореографічних навичок. Типологічний підхід забезпечує активну участь кожної дитини в навчальному процесі, що дозволяє їй реалізувати свій унікальний потенціал незалежно від початкових здібностей. Цей підхід також сприяє розвитку незалежності та здатності працювати разом, що має вирішальне значення для успішного набуття хореографічних навичок. Нарешті, підхід участі підкреслює активну участь кожної дитини у вирішенні проблем, пов'язаних із її хореографічним розвитком. Це сприяє співробітництву між викладачами та студентами, заохочуючи спільне визначення проблем і спільний пошук рішень. Крім того, він створює необхідні умови та механізми для активізації взаємодії педагогів і дошкільних закладів, сприяє загальному вдосконаленню хореографічних навичок дітей дошкільного віку.

Для оцінки володіння хореографічними навичками дітей раннього віку обрано методику, яка акцентує увагу на художньо-естетичних аспектах. Цей метод спрямований на оцінку розвитку смаку, хореографічних здібностей, схильності до різних видів мистецтва, творчого мислення, загальний розвиток всебічно розвиненої особистості. Основними компонентами хореографічної підготовки дошкільників виділяють рухи, ритм, пантоміміку, танцювальні ігри, вправи. Ці елементи є основою для формування хореографічної компетентності дітей у дошкільних навчальних закладах.

На додаток, варто підкреслити виховний потенціал танцювальної діяльності. Заняття танцями формують у дітей дисципліну, самоконтроль, відповідальність, наполегливість і цілеспрямованість. Вони вчаться слідувати інструкціям вчителя, дотримуватися правил і норм поведінки в групі, відповідально ставитися до своїх обов'язків.

Узагальнюючи, можна стверджувати, що танцювальна діяльність є потужним інструментом всебічного розвитку молодших школярів. Вона сприяє фізичному, емоційному, соціальному, креативному та естетичному розвитку, формує важливі навички і якості характеру, необхідні для гармонійного розвитку особистості. Інтеграція танцювальної діяльності в навчальний процес є ефективним засобом формування гармонійно розвиненої особистості, здатної до самовираження, співпраці і творчості.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андрощук Л. М. Еволюція хореографічного мистецтва як явища культури в контексті аналізу передумов відкриття хореографічно-педагогічних спеціальностей в вищих педагогічних навчальних закладах України. Проблеми підготовки сучасного вчителя: зб. наук. праць Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини. Умань: ФОП Жовтий О. О., 2015. Вип. 12. Ч. 2. С. 272–281.
2. Андрощук Л. М. Теоретичні основи інновацій у контексті становлення хореографічно-педагогічної освіти. Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. Суми: СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2016. № 3 (57). С. 292–300.
3. Андрощук Л. М. Етапи становлення інноваційної педагогічної моделі хореографічної освіти «Школа мистецтв – Кіровоградський обласний загальноосвітній навчально-виховний комплекс. Кіровоградський державний педагогічний університет». Актуальні питання мистецької освіти та виховання: зб. наук. праць / гол. ред. Г. Ю. Ніколаї. Суми: Мрія, 2016. С. 210–218.
4. Андрощук Л. М. Роль науково-методичних видань у підготовці майбутніх учителів в системі хореографічно-педагогічної освіти. Наукові записки. Серія: Педагогічні науки / ред. кол. В. Ф. Черкасов та ін. Кропивницький: РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2017. Вип. 152. С. 97–102.
5. Бурля О. А. Хореографічне мистецтво як специфічна складова навчального процесу. Дошкільне виховання. 2001. № 3. С. 60-63.
6. Бернадська Д. П. Феномен синтезу мистецтв у сучасній українській сценічній хореографії: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. мистецтвознавства: 17.00.01 «Теорія й історія культури». Київ, 2005. 20 с.
7. Бігус О. О. Народно-сценічна хореографія прикарпатського регіону становлення та тенденції розвитку : автореф. дис. на здобуття наук. ступ. канд.

мистецтвознавства: 17.00.01 «Теорія й історія культури». Київ. нац. ун-т культури і мистец. Київ, 2011. 18 с.

8. Білаш П. М. Балетмейстерське мистецтво і становлення української сценічної хореографії у контексті розвитку європейської художньої культури 10-30-х років ХХ ст. : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. мистецтвознавства: 17.00.01. Київ, 2004. 18 с.

9. Благова Т. О. Формування педагогічної майстерності майбутніх учителів - хореографів у процесі фахової практичної підготовки: зб. наук. праць Херсонського державного університету. Серія «Педагогічні науки». Випуск 56. Херсон: ХДУ, 2010. С. 244–250.

10. Василенко К. Ю. Лексика українського народно-сценічного танцю. К. : Мистецтво, 1996. 494 с.

11. Василенко К. Ю. Український танець. К. : ІПК ПК, 1997. 282 с.

12. Васильєва О., Поклад І. Розвиток творчої особистості дитини в хореографічній діяльності. Мистецтво та освіта. 2002. № 2 (24). С. 42–43.

13. Вільчковський Е.С., Курок О.І. Теорія і методика фізичного виховання дітей дошкільного віку. Суми : ВТД «Університетська книга», 2008. 428 с.

14. Васильєва Т.І. Критерії початкового відбору дітей молодшого віку. <http://book.net/index.php?p=achapter&bid=16094&chapter=1>

15. Вацеба М.І. Вплив хореографічного мистецтва на всебічний та гармонійний розвиток учнів початкових класів. — <https://naukam.triada.in.ua/index.php/konferentsiji/56-dvadtsyat-shosta-vseukrajinska>

16. Василенко К. Ю. Лексика українського народно-сценічного танцю. Київ: Мистецтво, 2006. 493 с.

17. Годовський В.М. Теорія і методика роботи з дитячим хореографічним колективом. Рівне: РДГУ, 2000. 76 с.

18. Голдрич О. Хореографія : навч. посіб. Л. : Край, 2003. 158 с.

19. Жиров О.А. Розвиток української народної хореографії у мистецько-Опедагогічній спадщині та діяльності К.Василенка (50-90 роки ХХ ст.): автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. мистецтвознавства : спец. 13.00.01. Житомир, 2007. 26 с.
20. Кульчицька О.І. Хореографічна обдарованість. Мистецтво та освіта. 2001. № 4. С. 42-46.
21. Мартиненко О.В. Методика хореографічної роботи з дітьми старшого дошкільного віку. Донецьк: ТОВ «Юго-Восток, ЛТД», 2008. 156 с.
22. Мартиненко О.В. Характеристика основних структурних компонентів танцювальної діяльності дітей дошкільного віку. URL: <http://vuzlib.com/content/view/384/84/> (дата звернення: 29.06.2024).
23. Колногузенко Б.М. Хореографічне мистецтво. Методичні матеріали для підготовки бакалаврів і спеціалістів за фахом «хореографів». (6.020200) : 36. статей. Харків: ХДАК, 2008. 224с.
24. Кречетова П.Г. Естетичне виховання дітей молодшого шкільного віку засобами народної хореографії. — <https://pandia.ru/text/79/495/53598.php>
25. Поклад І. Розвиток хореографічних здібностей дітей молодшого шкільного віку. //Автореферат к.п.н. – К., 2006. – 20 с.
26. Попик О. Проблеми наступності художньо-естетичного виховання дітей дошкільного та молодшого шкільного віку засобами народної хореографії // Роль народної хореографії в збереженні культурного розмаїття світу. – К., 2004. – С. 34-42.
27. Рішення про схвалення нової редакції Базового компонента дошкільної освіти. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v_5-2736-12#n39
28. Фриз П. І. Хореографічна культура як чинник творчого розвитку особистості дитини: дис. канд. мистецтвознавства: 17.00.01; Київська держ. академія керівних кадрів культури і мистецтв. К., 2007. 181 с.

29. Харченко І. Педагогічні аспекти виховання особистості дитини дошкільного віку засобами хореографічного мистецтва. Психолого-педагогічні проблеми сільської школи. Випуск 37. 2011. С. 216-224. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ppps_2011_37_33 (дата звернення: 30.06.2024)

30. Хореографічна та театральна культура України: каталог книжкової виставки до Всеукраїнської науково-практичної конференції факультету режисури і хореографії КНУКіМ «Хореографічна та театральна культура України: педагогічні та мистецькі виміри» / уклад. О. Ф. Омеляненко- Нібуліна; КНУКіМ, Бібліотека. Київ: 2013. 36 с.

31. Чурпіта Т.М. Соціально-педагогічні проблеми розвитку творчої уяви молодших школярів засобами хореографічного мистецтва (на матеріалі використання казок): Автореф. дис. канд. пед. наук: 13.00.05. Київ, 1998. 20 с.

32. Шульгіна В. Д. Мистецька освіта у вимірах української філософської думки. Науковий часопис НПУ ім. М.П. Драгоманова. Серія 14: теорія і методика мистецької освіти. 2010. №9. С. 3–10.

33. Шкоріненко В. О. Народний танець у традиційній і сучасній культурі України: автореф. дис. ...на здобуття наук. ступеня канд. мистецтвознавства: 17.00.01. Київ, 2003. 18 с.

34. Шевчук А. Дитяча хореографія: програма та навчально- методичне забезпечення хореографічної діяльності дітей від 3 до 7 років: навчально-методичний посібник. Київ : Шкільний світ, 2008. 128с.

35. Шевчук А.С. Дитячі танцювальні заняття і розваги. Дитячий садок. Мистецтво. 2012. №1(21). 20 с.

36. Шевченко О. Педагогічні основи інтеграції хореографічної освіти у загальноосвітній навчальний процес. Київ: Освіта, 2010. 240 с.

37. Щербак О.М. Використання елементів сучасної хореографії у вихованні учнівської молоді. Молодь і ринок. 2016. №1. С. 123–128.

38. Яременко Л. Український народний танець: історія та сучасність. Харків: Акта, 2008. 320 с.
39. Юрченко Т.В. Роль етнічних мотивів у формуванні української хореографії. *Культурна спадщина України*. 2014. №12. С. 84–92.
40. Zinchenko I. Choreographic Education in the Context of Cultural Development: Challenges and Perspectives. *Ukrainian Journal of Arts Education*. 2020. Vol. 2. P. 45–50.
41. Hall P. *The Role of Dance in Childhood Education*. London: Dance Press, 2018. 234 p.
42. Smith J. *Modern Approaches to Teaching Dance to Children*. New York: Academic Press, 2019. 312 p.
43. Johnson C. *Folk Dance Traditions and Their Influence on Contemporary Choreography*. Cambridge: Cambridge Scholars, 2021. 200 p.
44. Davis R. *Integrating Dance into Early Childhood Curricula: A Guide for Educators*. Boston: Beacon Press, 2020. 178 p.
45. Taylor M. *A Global Perspective on Choreographic Practices in Education*. Oxford: Oxford University Press, 2019. 290 p.
46. Walker S. *The Impact of Cultural Identity on Dance Pedagogy*. Toronto: Maple Leaf Press, 2022. 265 p.
47. Roberts A. *Movement and Learning: The Importance of Dance in Early Education*. Chicago: Educational Dance Publishers, 2021. 310 p.
48. Miller L. *Dance as a Tool for Emotional and Social Development*. New York: Routledge, 2020. 240 p.
49. Smith R. *The History and Development of Dance Education in the United States*. Philadelphia: University Press, 2019. 300 p.
50. Jones K. *Dance for All Ages: Pedagogical Strategies and Techniques*. San Francisco: Golden Gate Publishers, 2022. 275 p.

ДОДАТКИ

Додаток А

Зміст варіативної складової освітньої лінії «Хореографія» для дітей 4-5 років за програмою «Дитина»

ХОРЕОГРАФІЯ

4-5 років

ОСВІТНІ ЗАВДАННЯ

- Розвивати уміння дітей розуміти зміст творів музичного мистецтва, уважно слухати музику та координувати рухи відповідно неї.
- Формувати навички ритмічного руху залежно від характеру музики.
- Удосконалювати танцювальні рухи: прямий галоп, «пружинка», кружляння по одному та в парах.
- Навчати рухатися у парах по колу в танцях та хороводах, ставити ногу на носок та п'ятку, ритмічно плескати в долоні, виконувати найпростіші перебудови (з кола вперед та назад) та підскоки.
- Продовжувати удосконалювати навички основних рухів: ходьби (урочистої, спокійної, таємничої) та бігу (легкого, стрімкого).
- Формувати у дітей початкові знання з елементарних основних понять музичної грамоти: «мелодія», «мотив», «фраза», «пауза», «темп» (швидкий, помірний, повільний).
- Вчити розпізнавати вступ та закінчення музичного супроводу, а також розвивати уміння щодо його відображення в рухливій діяльності.
- Вміти виділяти основні динамічні відтінки (голосно, тихо) музичного супроводу та характеристики музичного твору.
- Виховувати повагу та любов до естетичного забарвлення хореографічного мистецтва.

ЗМІСТ ПЕДАГОГІЧНОЇ РОБОТИ

Метою програми є сприяння естетичному вихованню та фізичному розвитку дітей середнього дошкільного віку, надання їм початкової хореографічної підготовки, виявлення схильностей та задоволення потреб у руховій активності, розвиток почуття ритму, танцювальної виразності, координації рухів та на цій основі виховання художнього смаку, уміння повноцінно сприймати мистецтво танцю.

Враховуючи поставлену мету та завдання програми, на початковому етапі навчання необхідно сприяти музично-ритмічному вихованню дітей середнього дошкільного віку, яке має складатися із засвоєння теоретичних понять та їх практичного застосування у розминках для тіла та ритмічного сприймання нескладних хореографічних рисунків на слух, що включає безперервний процес проходження трьох етапів засвоєння ритмічних рухів.

I етап — набуття навичок рухів посередині зали.

Основні позиції	На початку навчального року	На кінець навчального року
Позиції рук (п.р.)	підготовча, I, III	II — руки на поясі, за край спіднички
Позиція ніг (п.н.)	VI, I, III	II; уклін у VI п.н., пізніше в I п.н.

Розвинути основні ритмічні рухи у дітей можна за допомогою застосування таких вправ:

- для розвитку м'язів шиї (нахили, повороти з поступовим перекастом голови в різних напрямках);
- на розвиток плечового поясу (піднімання, опускання, розгортання);
- на розвиток рівноваги (почергові піднімання ніг);
- висування ноги по підлозі вперед з I позиції "battements tendus" (батман тандю) як підготовка до кроків;
- напівприсідання на двох ногах, не відводячи п'ятки від підлоги "demi plié" (демі пліе) у VI та I позиціях («пружинка»);
- переведення ноги вперед, з підніманням коліна на 90° "passe retiré" (пассе ретіре) з VI позиції («чапля»);
- піднімання на півпальцях з VI, I, III позицій "relevé" (релеве);
- перегинання тулуба, нахили вперед та вбік.

Під час виконання основних вправ необхідно акцентувати увагу дітей середнього дошкільного віку на плавних рухах руками: спочатку підготовчі переведення рух по позиціях, пізніше — I позиція "port de bras" (пор де бра); на підготовчому русі для переходу з однієї ноги на іншу "pas de gage" (па де гаже).

II етап — сприяти засвоєнню дошкільниками колективно-порядкових вправ.

Знайти з поняттями *лінія, інтервал, коло, колона*, а з II півріччя — з поняттям *діагональ*.

Формування навичок марширування:

- крокування по одному, по колу, в діагоналях (з носка, на півпальцях, крокування з високим підніманням коліна);
- фігурне марширування (розходження праворуч, ліворуч, з'єднання у пари).
- перешиковування у пари, в коло, вільне розташування у просторі.

III етап — розвиток музично-слухового сприймання. На цьому етапі необхідно спрямовувати увагу дітей на вслуховування у музичний супровід, а також вчити дошкільників плескати руками нескладні ритмічні малюнки на слух та почергово з притупуванням (самостійно або разом з педагогом).

Вчити дошкільників починати та закінчувати рухи разом з музикою, а також узгоджувати їх відповідно до характеру та темпу музики через застосування дидактичних вправ на розвиток уваги.

У процесі музично-ритмічної діяльності доцільно застосовувати **допоміжні гімнастичні вправи** — "rag-tette" (хореографія на підлозі). Під час виконання цих вправ знайомити дітей з основними законами правильного дихання та формувати навички основних рухів партерної гімнастики, що надають тілу легкості, гнучкості, а також зміцнюють м'язи.

Використовувати на заняттях вправи для підйому ніг: натягувати ноги до самих кінчиків пальців ступні і виводити їх у положення на п'ятки (ноги паралельно), розкривати ступні ніг з природної VI позиції у I, потім знову у природну позицію VI (у зворотному порядку, сидячи або лежачи на спині, руки заведені під голову або вбік на підлозі), коло-обертальні рухи стопами разом та по черзі.

Для координації в хореографічних рухах доцільно використовувати такі гімнастичні вправи:

- пасе (ковзний рух ногою по підлозі), почергово кожною ногою, з VI п.н., сидячи або лежачи на спині; ноги, витягнуті в колінах та підйомі, тримати паралельно; виконується рух почергово однією або двома ногами;

- піднімання вгору правої та лівої ноги почергово та обох ніг разом;

- «Метелик» — вправа на розвиток виворотності в паху; обидві ноги розгорнути в боки, сидячи прямо;

- «Метелик збирає мед-нектар» — вправа на розвиток виворотності в паху; обидві ноги розгорнути, сидячи прямо, нахилити тулуб вперед;

- «Бутерброд», або «Складка» — вправа на гнучкість і розвиток м'язів спини і колінних зв'язок; нахили корпусу вперед до підлоги;

— «Лялька» — вправа на гнучкість, розвиток і розтяжку м'язів ніг; нахили вперед та до розгорнутих в боки ніг;

— «Велосипед» — вправа для розвитку черевного пресу з елементами початкових знань про темп музики (швидкість руху варіюється концертмейстером); робота ніг імітує рух під час їзди на велосипеді (виконується лежачи на спині);

— «Ножиці» — вправа для розвитку м'язів пресу (виконується лежачи на спині);

— «Змія» — вправа на гнучкість і розвиток м'язів спини та пресу; виконується рух, лежачи на животі, ноги прямі;

— «Змія згинає хвостик», або «Кільце» — вправа на гнучкість; виконувати рух лежачи на животі; одночасно піднімаючи корпус на витягнутих руках і згинаючи ноги в колінах, намагатися дотягнутися до голови ступнями ніг;

— «Човник», або «Дельфін» — вправа на гнучкість і розвиток м'язів спини та преса; виконується рух, розгойдуючись вперед-назад, лежачи на животі, ноги прямі, поперемінно підіймаючи корпус з витягнутими руками вперед і обома витягнутими ногами догори;

— «Літак» — вправа на гнучкість і закріплення м'язів спини та преса; виконується лежачи на животі, ноги прямі, одночасно підіймаючи корпус, розкриваючи дві руки вбік та дві ноги догори;

— «Човен», або «Кошик» — вправа на гнучкість і розвиток м'язів спини та преса; виконується рух лежачи на животі, трохи розгойдуючись вперед-назад, тримаючи обома руками ноги за щиколотки, підіймаючи корпус та ноги догори;

— розтяжки, шпагати.

Музично-рухові та рольові ігри. Пропонувати дітям ритмічні вправи, музичні ігри, музичні завдання на слухання та аналіз різноманітної музики, для розвитку музичальності. Формувати музичне сприймання (передавати музичний образ через рух, характер образу має підказувати музика). Ознайомити з поняттями «образ» та «сюжет»; навчити імітувати пластику тварин і птахів; вправляти дітей у розвитку координації рухів за допомогою відповідних вправ, зокрема вправи «Сходишки». Формувати уявлення про виражальні засоби музики, розвивати почуття ритму та елементарні акторські здібності.

Оволодіваючи навчально-тренувальними вправами, діти середнього віку вчать створювати та передавати образи в етюдах. При виконанні етюдів важливо надавати творчу самостійність, заохочувати дитячу фантазію, що сприяє розвитку артистичності юних виконавців.

ПРОГНОЗОВАНИЙ РЕЗУЛЬТАТ

Діти мають набути навички:	Діти мають знати:	Діти мають уміти:
<ul style="list-style-type: none"> • виконання музично-ритмічних вправ під музику; • виконання вправ партерної гімнастики; • виконання основних танцювальних кроків; • виконання танцювальних рухів; • виконання музичних ігор; • виконання рольових етюдів, заснованих на попередньо вивченому матеріалі 	<ul style="list-style-type: none"> • основні танцювальні елементи; • назви вправ партерної гімнастики; • позиції ніг: I виворотну та VI пряму; • позиції рук: I та III, підготовче положення рук; • поняття: «коло», «колонна», «лінія», «діагональ», «інтервал», «темп», «динамічні відтінки», «образ», «сюжет», «музична фраза»; • правила виконання ритмічно-рухових вправ та вправ на підлозі 	<ul style="list-style-type: none"> • ритмічно ходити, легко бігати; • марширувати, розходитись у різні малюнки, виконувати повороти праворуч, ліворуч; • виконувати основні танцювальні кроки та рухи; • виконувати музично-ритмічні вправи під музику; • змінювати рухи відповідно до характеру музики; • виконувати вправи партерної гімнастики; • передавати рухами та мімікою різноманітні за характером музичні образи; • виконувати ігрові етюди, засновані на попередньо вивченому матеріалі

Показники успішного музично-естетичного розвитку дитини:

- з добрим настроєм іде на заняття, вільно взаємодіє з дітьми і дорослими у процесі музичної діяльності;
- радіє музиці, емоційно переживає і цілісно сприймає музику;
- отримує задоволення від музичних рухів (основних, образно-ігрових, танцювальних), підспівування, імітування;
- відтворює в русі загальний характер музики, відгукується на темпові та динамічні контрасти, невимушено поводить у музично-руховій грі, танці;
- без напруги ритмічно виконує рухи;
- співпрацює з дорослими та дітьми заради музичних дій, у повсякденні, під час занять, розваг, свят виявляє доброзичливу й домірну особисту активність у спільних діях.

Додаток Б

Зміст варіативної складової освітньої лінії «Хореографія» для дітей 5-6 років за програмою «Методика хореографічної роботи з дітьми старшого дошкільного віку»

ОРІЄНТОВНИЙ ЗМІСТ ХОРЕОГРАФІЧНОЇ РОБОТИ З ДІТЬМИ 5-6 РОКІВ

Запропонований у посібнику зміст передбачає масове залучення дошкільників до танцювального мистецтва та формування у них початкових хореографічних умінь і навичок в умовах дошкільного закладу.

Поданий матеріал дає можливість познайомити дітей з нескладними, доступними для сприймання та виконання елементами класичного, народно-сценічного, бального, історико-побутового танців, хореографічною термінологією; засвоїти сюжетно-тематичні, ігрові, характерні, тренінгові комбінації та етюдні форми. Такий комплексний підхід до змісту хореографічної роботи з дошкільнятами допоможе не тільки зробити заняття змістовними, різноплановими, цікавими, а й надасть можливість визначити здібності дітей для подальшого їх розвитку у самодіяльних колективах певного напрямку (бального, естрадного, сучасного, народного або класичного танцю).

Хореографічна робота в дитячому садку не повинна копіювати методи занять та репертуарну лінію дитячих танцювальних колективів, тому що її мета, завдання та умови організації відрізняються від роботи дитячих танцювальних гуртків в позашкільних закладах освіти. Одним з важливих факторів залучення дітей до танцювального мистецтва в умовах дошкільного закладу є використання мінімуму танцювальних рухів при максимумі можливостей їх комбінування.

Для зручності матеріал поділено за напрямками, які відповідають завданням хореографічної роботи з дітьми дошкільного віку. Дотримуючись їх змісту, педагоги можуть творчо підходити до проведення занять, керуючись загальними навчально-виховними завданнями.

Перший напрямок роботи *„Казкова ритмопластика“* має на меті музично-руховий розвиток дітей. Його зміст складають музично-ритмічні вправи, спрямовані на розвиток емоційного сприйняття музики та передачу ритмічного малюнку.

Другий напрямок *„Танцювальна мозаїка“* полягає у формуванні навичок виконання нескладних танцювальних рухів (побутові форми рухів, елементи класичного, народно-сценічного, бального та

історико-побутового танців), ознайомленні з термінологією, розвитку первинних основ культури сценічного руху (вміти тримати спину, знати правильне положення рук та ніг, передавати образну та ритмічну структуру руху).

Найбільш доступними та близькими життєвому досвіду дітей є побутові форми рухів (крок, біг, стрибки та їх різновиди). Тому перевага на початковому етапі повинна віддаватися саме їм. Вони не тільки допомагають удосконалювати ритмічні здібності дітей, але й складають основу деяких танцювальних рухів (па польки, па галопу, бігунець, перемінний крок та ін.).

При ознайомленні дошкільників з елементами народно-сценічного танцю доцільно добирати рухи різного характеру. На цьому матеріалі необхідно дати малцям уявлення про широкий діапазон національних танців: від спокійних, ліричних до запальних та темпераментних, від сюжетних та ігрових до загальних та тренінгових. Доцільно народні танці наближати до дитячої тематики, збагачувати їх казковими, побутовими або ігровими сюжетами. Поряд із стилізованими формами композицій народного танцю слід також відтворювати справжній самотутній фольклорний танок, доступний для дітей дошкільного віку. Особливу увагу бажано приділяти ознайомленню дітей з танцювальним колоритом свого народу та регіону.

У теорії та практиці хореографічної роботи з дошкільнятами склалася дещо суперечлива ситуація відносно питання ознайомлення дітей із класичним танцем. Хоча існує ряд посібників (Г.Березова, О.Єрохіна), які рекомендують використовувати класичний тренаж для дошкільників, хореографи, що працюють у дошкільних установах, не включають у процес навчання класичні елементи, мотивуючи це складністю їх відтворення дітьми. На нашу думку, елементи класики обов'язкові в роботі з дошкільниками, оскільки саме класичний танок є фундаментом для створення інших танцювальних напрямків. Однак ми вважаємо, що вправи класичного тренажу (*battements tendus, ronds de jambe par terre, пози croise і effacee* та інші) досить складні для сприйняття дітьми цього віку. Засвоєння доступних елементів класичного танцю дасть змогу педагогу працювати над правильною постановкою положення голови, рук та ніг дитини, підготує до виконання класичного екзерсису, сприятиме розвитку координації рухів.

Додаток В

Характеристика структурних блоків формування хореографічних здібностей

Прояв творчого блоку означає невикористаний потенціал висококваліфікованого хореографа, де його життєвий досвід, творче натхнення та естетичний резервуар перетворюються на відчутні результати чи художні репрезентації. Це включає в себе здатність створювати оригінальну хореографію, рухи та імпровізації, а також художню інтерпретацію музики, візуалізацію та емоції музичних образів. Таким чином, хореографічна творчість у цьому контексті стосується акту створення нових фізичних виразів, хореографії або рухів, які передають емоційні відтінки музики, які раніше не досліджувалися окремою особою.

Виява особистих якостей і мотиваційних блоків демонструється через наполегливі зусилля, додання як внутрішніх, так і зовнішніх перешкод, опір спокусам та іншим викликам, які зустрічаються на шляху до самореалізації. Потрібна величезна сила волі, щоб подолати фізичний біль і втому. Рішучість досягати цілей і мотивація бути найкращим і вийти на перше місце є важливими. Крім того, важлива здатність емоційно передавати свою енергію, захоплювати аудиторію, викликати співчуття до героя, надихати його.

Когнітивний блок суб'єкта очевидний у його здатності створювати нові форми та візуальні ефекти через динамічне використання життєвих зустрічей. Ці зустрічі постійно покращують їхнє розуміння, формуючи компіляцію різноманітних художніх впливів, які зберігають пам'ять. Їхнє вміння пригадувати хореографічний текст, розбирати його, тиражувати та передавати є вирішальним. Крім того, важливе значення має розуміння та розкриття глибини виконаних візуальних ефектів. В основі хореографічного таланту також лежить розвиток

психомоторних здібностей і складної координації між очима і слухом, які переплітаються з роботою відповідних мозкових утворень.

Виконання танцю передбачає прояв міміки і пантоміми, а також демонстрацію швидкості, точності, координації, ритмічності, музикальності. Проте важливо зазначити, що в основі хореографічної діяльності не лежать індивідуально-психологічні чи психофізіологічні якості. Натомість воно вкорінене в загальній структурній організації особистості.

Соматичні атрибути, що відносяться до фізичної структури тіла, відіграють вирішальну роль у танці. До них належать пропорційна фігура, витончена постава, рівномірний розвиток частин тіла, сила м'язів, міцний опорно-руховий апарат. Крім того, необхідні певні фізичні здібності, такі як гнучкість, підвішування та підйом, залежно від стилю танцю. Класичний балет, зокрема, вимагає високого рівня анатомічних і фізичних здібностей. Крім того, не менш важливі психофізіологічні характеристики, такі як стабільна вестибулярна система для підтримки рівноваги та просторової орієнтації. Покращена сенсорна чутливість, особливо в зоровій і слуховій областях, також важлива. Розвиток рухових центрів життєво важливий для сприйняття динаміки, розуміння просторових відносин і точного виконання танцювальних рухів у заданому контексті.

Додаток Д

Характеристика принципів хореографії

Здатність естетично сприймати як реальність, так і мистецтво є суттєвим аспектом особистісного зростання, що дозволяє людям брати участь в унікальній формі духовного зв'язку з етично значущим і емоційно багатим світом людського досвіду, почуттів і емоцій.

Художнє зростання життя залежить від розвитку образного мислення, яке є стрижневим елементом. Залучаючись до образного мислення, діти посилюють розуміння багатогранної краси, якою пронизане навколишнє.

Підвищення здатності до творчого об'єднання як передумови для різноманітної та візуально захоплюючої еволюції експресивних проявів.

Культивування здібностей художнього спілкування для формування всебічного розуміння мистецтва.

Найважливішою передумовою для емоційно-творчого сприйняття дійсності є створення морально-естетичних сценаріїв.

Розвиток навичок імпровізації служить основою для виховання творчого та унікального погляду на навколишній світ.

Наріжним каменем дитячої художньої творчості є імпровізація. Займаючись імпровізацією, людина розвиває здатність сприймати цілісність, розуміючи взаємодію між продуктивним і репродуктивним аспектами мислення. Це, у свою чергу, дає змогу глибше зрозуміти творчий процес у сфері педагогіки.

Додаток Е

Характеристика хореографічних ознак типологічного підходу

Основна увага приділяється учневі, гарантуючи, що кожна дитина має можливість досягти успіху у своїх хореографічних здібностях, незалежно від початкових здібностей або рівня фізичного, музично-ритмічного та творчого розвитку.

Успішність розвитку хореографічних здібностей дітей тісно пов'язана з розумінням їх індивідуальних особливостей. Ефективність адаптації навчального досвіду для кожної дитини значною мірою залежить від обраної типології, яка має базуватися на характеристиках, які точно відображають їхній потенціал у сфері танцю. Ці характеристики охоплюють знання, моторику, музично-ритмічні здібності, креативність і мотивацію.

Поняття розвивального характеру, яке лежить в основі побудови дошкільної освіти, тісно пов'язане з Л. С. Виготського. Поняття «зони найближчого розвитку» Застосування типологічного підходу спрямоване не на зниження стандартів навчання дошкільників із нижчими здібностями, а на поступове підвищення їхніх освітніх можливостей.

Залучення особистостей: участь маленьких дітей із різним середовищем у динамічній та виразній танцювальній програмі як у групових умовах, так і через індивідуальне дослідження. Сприяння залученню до танців також досягається шляхом заохочення спільного навчання серед дітей з різними характеристиками.

Надання індивідуальної підтримки учням, які мають проблеми, і учням з високими досягненнями, не виключаючи інших груп. Диференційоване навчання забезпечує однакову увагу до учнів усіх категорій.

Формування типологічних груп є не фіксованим, а досить гнучким і динамічним. У міру розвитку хореографічної майстерності діти переходять до наступної групи.

Системність і послідовність є ключовими елементами цього підходу, що

проявляється через структуровану систему педагогічних дій. Реалізація цього підходу передбачає кілька послідовних етапів, зокрема діагностику індивідуальних особливостей дітей, групування їх за подібними типами, визначення стратегічних завдань навчання для кожної типологічної групи, організацію диференційованого навчання. Ці етапи застосовуються до всіх аспектів навчального процесу.

Взаємодія між індивідами є динамічним процесом, який діє в обох напрямках. Зворотний зв'язок відіграє вирішальну роль у цьому процесі, оскільки дозволяє оцінити ефективність різних стратегій навчання, що використовуються різними типологічними групами. Крім того, зворотний зв'язок допомагає оцінити ставлення дітей до диференційованих підходів до навчання.

Додаток Ж

Опитування для батьків

1. Ваша дитина хоче займатися танцями?
2. Чи має ваша дитина здатність зосереджуватися на завданні протягом 30 хвилин без сторонньої допомоги?
3. Чи не виявляє ваша дитина ознак сором'язливості при зустрічі з незнайомими людьми?
4. Чи може ваша дитина продемонструвати вміння хореографувати танці на основі заданого зображення, використовуючи принаймні п'ять різних рухів?
5. Чи може ваша дитина виконати кілька танців напам'ять?
6. Чи має ваша дитина сильну схильність до самостійності?
7. Чи здатна вона розуміти і точно дотримуватися висловлених вказівок?

Додаток З

Опитування для дітей

1. Ти любиш танці?
2. Ви той, хто нагадує мамі чи татові, що вам пора йти на урок?
3. Вас привели батьки чи ви особисто принесли поросят в групу?
4. Ви бажаєте провести все своє існування в танцях?
5. Як би ви віддали перевагу проведенню занять?

Додаток И

Ігри на формування ритмічних рухів:

«Увага!Музика!»

У грі відточується зосередженість на музиці, вловлюючи її суть від самого початку до останньої ноти. Він прищеплює здатність самостійно відкривати рухи, які відповідають духу музики. Гра розгортається, коли група стає в лінію. Коли починається мелодія, діти вільно пересуваються майданчиком, рухаючись у різних напрямках. Коли музика припиняється, вони швидко вирівнюються, забезпечуючи правильну відстань і положення. Рухи, які виконують діти, диктуються музикою, охоплюючи біг, стрибки, кроки та, зрештою, повернення на свої місця, використовуючи ті самі рухи. У групі є кілька підгруп, які ведуть дружнє змагання. Мета гри - виконати завдання під різні мелодії. Перемагає та підгрупа, яка кілька разів успішно виконає завдання.

Гра «Silent Gate»

Гра призначена для навчання людей мистецтву та навігації в просторі з максимальною тишею та свободою. Цей захоплюючий досвід має на меті прищепити здатність виконувати ніжні та обережні рухи. Для підготовки до гри двоє гравців беруться за руки і піднімають їх високо, розташовуючись у центрі залу з закритими очима, утворюючи «воріт». Решта гравців розкидані по залу, вільно вибираючи свої позиції. Протягом перших 16 тактів гри діти радісно бігають по залу, намагаючись непомітно пройти попід ворота. Щойно мелодія замовкає, «ворота» стрімко опускають руки, успішно захоплюючи будь-якого гравця, який наважиться пройти. Ось вказівки щодо гри: Якщо будь-хто з дітей, що знаходяться у «воротах», контактує з гравцем, цей гравець вважається спійманим і займає місце одного з гравців у «воротах». Важливо, щоб діти розуміли, що не можна штовхати або штовхати ворота; замість цього вони повинні пройти через нього з одного боку.

Гра «Веселі» — це розважальне заняття, яке навчає учасників ритмічного

рахунку під музичний супровід. Перед початком гри група організовується на менші підгрупи, що складаються з 6-8 осіб у кожній. Ці підгрупи утворюють коло, рівномірно розташоване по всьому залу. Для участі діти тримають у правій руці квітку, гілочку чи прапорець. Гра відбувається так: від 1 до 8 тактів діти рухаються, стрибаючи по колу; з 9 по 12 такти поступово звужують коло дрібними кроками з підняттям рук; під час 13-16 тактів коло розширюється; коли настає 16-й такт, усі зупиняються і опускають руки в сторони, тримаючи паузу; і з 17-го такту. Коли музика наближається до завершення, діти повинні зібратися у визначених місцях, високо піднявши руки. Переможцем стає підгрупа, яка успішно виконає всі завдання з чіткими, музичними та організованими виступами.

Для підготовки до гри «Гора-Яма» гравці стають у 3-4 колони, тримаючи руки на поясі. Відстань між кожною колоною становить 2 метри, і кожна колона представляє окрему команду. Під час гри учасники керуються музикою, йдучи слідом за першими гравцями, рухаючись у будь-якому напрямку м'якими та доступними кроками. Коли музика закінчується, лунає сигнал у верхньому або нижньому регістрі. Почувши перший сигнал, кожна команда швидко стає в невелике коло, діти беруться за руки і високо піднімають їх, нагадуючи величну гору. Коли дається другий сигнал, команди присідають у «ямку», приймаючи положення зупинки. Правила гри свідчать, що команда, яка першою займе позицію за сигналом, але не замкне коло, не виходить переможцем. Команда, яка не зуміє правильно побудувати «гору» або «яму» (через втрату рівноваги або порушення форми кола), також не оголошується переможцем.

Додаток К

Танцювальні ігри та вправи

Участь у заході, відомому як «танці на стільцях», передбачає розставлення стільців по колу та розміщення дітей на них. Розташований у центрі, ведучий продовжує демонструвати нескладні танцювальні кроки під жваві ритмічні мелодії. Основний фокус полягає в мобілізації голови, плечей, рук і спини. Важливо зазначити, що ця гра не передбачає жодної форми змагання. Крім того, він функціонує як чудова програма для розминки перед заняттям іншими видами діяльності, пов'язаними з танцями. Якщо дітям сподобається ця гра, вони можуть піднятися зі стільців і продовжити виконання вправ із використанням ніг, таких як стрибки та повороти.

«Чарівні статуї» Для цієї вправи вам знадобиться група дітей від трьох до десяти, але найкраще, щоб кількість дітей була достатньою, щоб було легше контролювати. Підготуйте живу та приємну дитячу музику та підготуйте програвач. Мета гри полягає в тому, щоб діти вільно танцювали під музику. Однак, коли музика раптово припиняється, діти повинні негайно прийняти танцювальну позу і завмерти. Будь-який учасник, який рухається, сміється або втрачає рівновагу, буде дискваліфікований і виключений з гри.

Щоб зайнятися цією грою, потрібні лише діти, музика та відкритий майданчик. Діти весело танцюють під бадьору мелодію, вільно орієнтуючись на майданчику. Коли вони перетинаються, вони дружньо кивають один одному. Музика раптово припиняється, спонукаючи кожную дитину швидко знайти «друга» в безпосередній близькості та привітати рукостисканням. Ті, хто не може знайти «друга», відсіюються. Ця гра ефективно збільшує час реакції та сприяє соціалізації, оскільки діти, навіть у контексті гри, вчаться знайомитися один з одним.

"Капелюх"

Дія передбачає об'єднання учасників у пари, які танцюватимуть у ритмі

ритмічної музики. Протягом усього сеансу фасилітатор буде ходити по майданчику з капелюхом і випадковим чином одягати його на голову одному з учасників. Потім ведучий міняється місцями з обраним учасником. Згодом дитина в шапці почне рухатися по кімнаті, шукаючи, з ким би помінятися місцями. Гра закінчується, коли кожен учасник має чергу в капелюсі. Варто відзначити, що капелюх можна замінити будь-яким предметом, наприклад звичайною пляшкою, яку учасники можуть передавати один одному.